

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalárske kombinované štúdium
2009-2012

BAKALÁRSKA PRÁCA

Kristína Minárechová

Špecifické poruchy učenia a ich reedukácia

Praha 2012

Vedúci bakalárskej práce: PhDr. Eva Živčicová PhD.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined (Part time) Studies
2009 - 2012

BACHELOR THESIS

Kristína Minárechová

Specific learning disabilities and their re-education

Prague 2012

**The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Eva
Živčicová PhD.**

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená práca Špecifické poruchy učenia a ich reedukácia je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetka literatúra a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zoznamu použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 15.03.2012

Kristína Minárechová

Pod'akovanie

Chcela by som sa poďakovať PhDr. Eve Živčicovej PhD. za odborné vedenie mojej bakalárskej práce. Jej pomoc mi bola veľkým prínosom pri vypracovávaní bakalárskej práce.

Anotácia

Bakalárska práca sa zaoberá súčasným pohľadom na špecifické poruchy učenia. V práci sa kladie dôraz na špecifickú poruchu učenia- dysgrafiú a jej reedukáciu. Cieľom práce je zhodnotiť či aplikované cvičenia na reedukáciu dysgrafie sú vhodné, ktoré cvičenia sa podieľajú na eliminácii špecifickej poruchy.

Kľúčové pojmy

Diagnostika, dysgrafia, dyskalkúlia, dyslexia, dysortografia, dyspraxia, eliminácia, grafomotorika, lateralita, prejavy, príčiny, reedukácia, špecifické poruchy učenia.

Annotation

This bachelor thesis deals with the current view of specific learning disabilities. The thesis emphasizes a specific learning disability, dysgraphia and her re-education. To evaluate whether applied to re-education exercises dysgraphia are eligible to participate in exercises to eliminate specific disorder.

Key words

Diagnostic, dysgraphia, dyscalculia, dyslexia, dysortographia, dyspraxia, elimination, graphomotor, laterality, symptoms, causes, re-education, specific learning disabilities.

OBSAH

ÚVOD.....	- 8 -
1. PORUCHY UČENIA	- 10 -
1.1 Charakteristika základných špecifických porúch učenia	- 11 -
1.2 Príčiny základných špecifických porúch učenia.....	- 12 -
1.3 Prejavy špecifických porúch učenia.....	- 14 -
1.4 Reedukácia základných špecifických porúch učenia.....	- 16 -
2. DYSGRAFIA- CHARAKTERISTIKA A DIAGNOSTIKA	- 19 -
2.1 Všeobecná charakteristika dysgrafie jej prejavy a príčiny.....	- 20 -
2.2 Diagnostika dysgrafie.....	- 22 -
2.2.1 Psychologické vyšetrenie.....	- 24 -
2.2.2 Špeciálnopedagogické vyšetrenie.....	- 25 -
3. REEDUKÁCIA DYSGRAFIE	- 26 -
3.1 Postupy a zásady pri reedukácii dysgrafie	- 27 -
4. REEDUKAČNÉ CVIČENIA NA REEDUKÁCIU DYSGRAFIE ..	- 34 -
4.1 Vymedzenie problému, cieľ a úlohy prieskumu	- 34 -
4.2 Metodika prieskumu	- 35 -
4.2.1 Vzorka prieskumu a popis zariadenia vykonávaného prieskumu	- 35 -
4.3 Záverečné zhodnotenie.....	- 43 -
4.4 Odporúčania pre prax.....	- 44 -
ZÁVER.....	- 49 -
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	- 51 -
ZOZNAM PRÍLOH.....	- 53 -

ÚVOD

Školu veľa ľudí vníma, ako inštitúciu, kde pošleme deti na to, aby sa naučili to, čo je pre nás úplne bežné a prirodzené. No nie vždy sa to zaobíde bez ťažkostí a problémov. Keď máme zdravé dieťa bez akýchkoľvek porúch, zdá sa nám schopnosť písať, čítať či počítať jednoduchá. No nie každé dieťa sa toto všetko učí bez komplikácií. Preto musíme k deťom s akoukoľvek poruchou učenia pristupovať opatrne a individuálne, snažíme sa mu uľahčiť osvojovanie si všetkých schopností učenia sa.

Oblasť špeciálnej pedagogiky, ktorá sa zaoberá poruchami učenia u nás patrí azda k najmladším odvetviam pedagogiky. Deti, ktoré boli postihnuté poruchami učenia sa v minulosti javili ako deti, ktoré majú znížený intelekt, preto sa im nevenovala dostatočná pozornosť, považovali ich za negramotných a neochotných sa učiť. Mnohí z nás ani nevedia, že významné osobnosti a priekopníci taktiež trpeli nejakou špecifickou poruchou učenia, no napriek tomu to ich intelektuálnu stránku nijako neovplyvnilo.

Zvládnutie učiť sa písať patrí v učení k najťažším procesom. Preto je veľmi dôležitú poruchu dysgrafie zachytiť a reedukovať hneď od začiatku prvého ročníka základnej školy, po prípade ak sú zachytené príznaky už v predškolskej príprave. Pedagógovia, ktorí sa venujú tejto problematike už poznajú stratégie, ako s deťmi pracovať a ako im najlepšie pomôcť. Odborníci vypracovali množstvo cvičení a pomôcok na lepšie zvládnutie a osvojenie grafického prejavu- písania.

Problematikou špecifických porúch učenia je potrebné sa zaoberať, nie len v špeciálnopedagogických poradniach, ale i v školách bežného typu a v rodinách postihnutých týmto problémom. Hlavným medzníkom je skorá diagnostika porúch a ich následná reedukácia. Reedukácia musí byť zabezpečená nie len v školách, ale i v rodine, je nutná neustála starostlivosť o deti s poruchami učenia. Taktiež je dôležité žiakom zadávať opakované cvičenia na postupné odstránenie porúch.

Dnešná doba nám ponúka nespočítateľné množstvo literatúry, ktorá sa zaoberá touto problematikou. Pedagógovia sú školení v oblasti tejto problematiky, dokážu ju vhodne eliminovať a naozaj pomôcť.

Cieľom práce je získať čo najlepší prehľad najvýraznejších ťažkostí u žiakov s dysgrafiou a následne zistiť či cvičenia, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii prispievajú k reedukácii dysgrafie.

Dysgrafia nie je natoľko rozoberanou poruchou ako napríklad dyslexia, dyskalkúlia či dysortografia. Preto považujeme za potrebné túto poruchu bližšie rozobrať a poukázať na jej dôležitosť.

1. PORUCHY UČENIA

„Vedomosť čítať a písať predpokladá, že sa dieťa naučí rozumieť písanému textu a do písomnej podoby prevedie počuté slovo. Potreba komunikácie je hlboko zakotvená v ľudskej psychike a jej nesplnenie alebo potláčanie vedie k závažným poruchám v duševnom živote i v sociálnych vzťahoch“ (Pokorná, 2001, s. 19).

Špecifické poruchy učenia neznamenajú znížený intelekt jedincov, ktorí sú nositeľmi týchto porúch. Znamená to zníženú schopnosť alebo neschopnosť naučiť sa správne čítať, písať, počítať pomocou tradičných metód, ktoré sa používajú na výučbu jedincov s primeranou inteligenciou.

„Deti s touto poruchou sú v súčasnosti označované ako žiaci so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, čo je najvýstižnejšie označenie, pretože okrem reedukácie ich porúch je často potrebné používať iné výučbové metódy, špeciálne pomôcky a vytvárať také situácie, v ktorých dieťa môže prejavíť svoje skutočné schopnosti a vedomosti neskreslené prejavmi špecifickej poruchy učenia. Cieľom je objektívne hodnotenie, nejde teda o nadhodnocovanie výkonu dieťaťa“.

„Špecifické vývinové poruchy učenia majú svoje špecifiká tak vo svojej etiológii, príčinách vzniku, ako aj vo svojich prejavoch. Tieto poruchy sú vždy vrodené, vznikajú určitým poškodením v období pred narodením, pri narodení alebo skoro po narodení dieťaťa. Svoju rolu zohráva aj dedičnosť, prípadne kombinácia dedičnosti a vyššie uvedených ťažkostí. Uvádza sa aj súvislosť s lateralizáciou, s poruchou spolupráce mozgových hemisfér alebo aj s neurohormonálnou činnosťou mozgu, prípadne s poruchami vývinu dieťaťa“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 3).

„Špecifikom je aj to, že intelektové schopnosti detí s týmito poruchami sú väčšinou priemerné až nadpriemerné. Ich poruchy teda nie sú zapríčinené zníženými intelektovými schopnosťami, ale vyplývajú z iných príčin. U týchto detí bývajú porušené funkcie, ktoré sú potrebné pre učenie sa písať, čítať a počítať. Ide o funkcie perцепčné (kedy je porušené predovšetkým vnímanie- zrkové, sluchové), funkcie kognitívne (poznávacie), kedy je porušená napríklad schopnosť koncentrácie pozornosti, pamäť, myslenie, reč a matematické predstavy. Potom sú to funkcie

motorické (pohybové), kedy ide o poruchu jemnej a hrubej motoriky ruky, ale aj očných pohybov a hovoridiel.

Medzi základné typy špecifických vývinových porúch učenia patrí dyslexia – porucha čítania, dysortografia – porucha pravopisu, dysgrafia – porucha písania, grafického prejavu a dyskalkúlia – porucha počítania, matematických schopností. Príčinou ťažkostí dieťaťa môže byť aj dyspraxia – porucha schopnosti vykonávať manuálne či zložité úkony. Ide o deti neobratné a nešikovné“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 3/4).

Často sa môžu vyskytovať špecifické poruchy samostatne, no vo viacerých prípadoch sa objavujú zlúčené, preto môžeme hovoriť, že tvoria nejaký komplex porúch, kedy je v spojení dyslexia s dysgrafiou alebo s dysortografiou.

1. 1 Charakteristika základných špecifických porúch učenia

Najvýstižnejšiu charakteristiku porúch spracovala Zelinková (2009)

Dyslexia je definovaná ako porucha osvojovania čitateľských schopností. Patrí medzi najviac rozšírenú a známu poruchu učenia.

Dysgrafia ako porucha osvojovania písania, postihuje grafickú stránku písomného prejavu, čitateľnosť a úpravu.

Dysortografia je porucha osvojovania pravopisu. Prejavuje sa predovšetkým v oblasti špecifických dysortografických javov. Osvojovanie a aplikácia gramatických pravidiel je postihnutá druhotne.

Dyskalkúliu môžeme definovať ako poruchu osvojovania matematických schopností. Prejavovaná je výraznými ťažkosťami v chápaní číselných pojmov, v chápaní a uskutočňovaní matematických operácií.

J. Novák (podľa Košča) rozlišuje nasledujúce typy dyskalkúlie:

- praktognostická: definuje sa ako porucha matematickej manipulácie s konkrétnymi predmetmi alebo nakreslenými symbolmi, dieťa nevie, čo je to pojem číslo, nechápe pojem menej a viac
- verbálna: dieťa nevie používať matematický slovník, má problém s označovaním množstva a počtu predmetov
- lexická: dieťa nevie čítať symboly, tvarovo podobné čísla
- grafická: ide o poruchu neschopnosti vedieť písať matematické symboly, má problém pri rysovaní
- operačná: neschopnosť robiť operácie s číslicami, sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie, mýlia si operácie s číslami (sčítanie- odčítanie)
- ideognostická: dieťa nechápe matematické pojmy a vzťahy, je to porucha v oblasti pojmovej činnosti (Zelinková, 2009)

„*Dyspraxia* – „Špecifická porucha obratnosti, schopnosti vykonávať zložité úkony. Môže sa prejavovať pri bežných denných činnostiach, ako aj vo vyučovaní. Niekedy užívaný názov špecifická vývojová porucha motorickej funkcie. Tieto deti bývajú pomalé, nešikovné, neupravené, ich výrobky sú nevzhľadné, to často u dieťaťa vytvára nechúť k motorickým činnostiam. Ich ťažkosti sa môžu prejavovať v písaní, v rámci jednotlivých výchov, ale i reči“ (Vítková, 2004, s. 117).

1.2 Príčiny základných špecifických porúch učenia

Zelinková (2009) uvádza nasledovné hľadiská príčin špecifických porúch učenia:

Biologicko- medicínske hľadisko- kde je hlavnou príčinou genetika, ale aj vonkajšie vplyvy, ktoré prispievajú k vzniku porúch učenia.

Kognitívne hľadisko- v rovine poznávacích procesov ide o deficit v nasledujúcich oblastiach: „Fonologický deficit, vizuálny deficit, deficit v oblasti reči a jazyka, deficit v procese automatizácie, deficit v oblasti pamäti, deficit v časovom

usporiadaní ovplyvňujúci rýchlosť kognitívnych procesov, kombinácie deficitov“ (Zelinková, 2009, s. 26).

Behaviorálne hľadisko- Do tohto hľadiska sa radia nasledovné procesy: rozbor procesu čítania, rozbor procesu písania, rozbor správania pri čítaní, písaní a pri bežných denných činnostiach.

Dyslexia- jednou z hlavných príčin dyslexie je vizuálny deficit, fonologický deficit a deficit v procese automatizácie jednotlivých funkcií a postupov pri čítaní.

Fonologický deficit: sú to ťažkosti s dekodovaním slov, diskriminácia hlások(vizuálne podobné hlásky), výrazne narušená schopnosť hláskovej syntézy.

Vizuálny deficit: ťažkosti so zrakovým rozlišovaním, zlé rozlišovanie figúr a pozadia, problémy s vnímaním farieb.

Deficity v procese automatizácie jednotlivých funkcií a postupov pri čítaní: problém pri prechode od slabikovania k čítaniu celých slov, zapamätanie si jednotlivých hlások, v oblasti reči a jazyka môžu postihovať písanú i hovorenú reč.

Dysgrafia- dôvodom tejto poruchy býva najčastejšie porucha motoriky, hlavne jemnej, ale často v kombinácii s hrubou. U dysgrafikov je zle vyvinutá automatizácia pohybov, motorická koordinácia.

Dysortografia- podkladom tejto poruchy je porucha fonemického sluchu, taktiež je zjavne narušená aj sluchová percepcia, hlavne schopnosť sluchového rozlišovania, schopnosť sluchovej syntézy a analýzy, sluchová pamäť a orientácia. Niekedy môžu byť príčinami aj zvýšené chyby pri opise predpísaných vecí nedostatkami v zrakovom vnímaní. (Jucvičová, Žáčková, 2008)

Dyskalkúlia- vyznačuje sa množstvom charakteristických znakov, ktoré ju sprevádzajú, kde sa potom člení do jednotlivých typov. Hlavnými príčinami je nedostatočný rozvoj sluchovej percepcie a rozvoj jemnej a hrubej motoriky. Dyskalkúlia je často sprevádzaná s inou poruchou učenia.

Dyspraxia- príčinou je postihnutie koordinácie, zlá obratnosť a pomerne nevyvinutá motorika. Slabá orientácia v priestore. Nedostatočné osvojovanie si jednoduchých pohybových cvikov.

1.3 Prejavy špecifických porúch učenia

Špecifické poruchy učenia sa neprejavujú len pri učení sa čítať, písať a počítať, ale sú sprevádzané veľkou radou ďalších ťažkostí, ktoré sú často označované ako sprievodné znaky týchto porúch. V mnohých prípadoch sa dá len ťažko diagnostikovať porucha učenia, lebo dieťa býva často považované za lenivé alebo neprispôsobivé. Preto by sa malo každé podozrenie zachytiť už v počiatku, aby sa predišlo prehĺbeniu porúch, aby sa zachytilo včasné reedukovanie.

Pri dyslexii si dieťa nedokáže osvojiť tvary písmen, zamieňa si ich hlavne vtedy, ak sú si písmená podobné, domýšľa si slová, slabikuje. U dysgrafia si môžeme častejšie všimnúť neúhladnosť písma, často preškrtné to, čo napíše. Nedokáže písať na riadku, má veľmi pomalé tempo písania.

Špecifickými prejavmi u dysortografikov býva nerozlišovanie krátkych a dlhých samohlások, nerozlišujú mäkké a tvrdé spoluhlásky. V ich písomnom prejave býva veľké množstvo gramatických chýb.

Dieťa s dysklakúliou má problémy s osvojením si matematických úkonov, často si pletie matematické operácie. Dlhو mu trvá počítanie na prstoch. Pokiaľ sa prejavuje grafomotorická porucha nezvláda ani rysovanie v geometrii. (Zelinková, 2009)

Pri diagnostikovaní dyspraxie sa používajú testy hrubej a jemnej motoriky, nakoľko dieťa s touto poruchou je výrazne nemotorné, nedokáže urobiť jednoduchý cvik, všetko mu príliš dlho trvá. Má problémy s novými cvikmi, je často apatické voči novým činnostiam. Pri pracovných činnostiach ako je napríklad strihanie či lepenie je veľmi neobratné.

Zelinková (2009) vo svojej knihe opisuje základné prejavy špecifických porúch učenia:

Prejavy dyslexie

Pri dyslexii môžeme pozorovať nasledujúce prejavy: rýchlosť písma- dieťa dlho lúšti písmená, hláskuje ich, slova si domýšľa, dieťa pozná písmená, číta rýchlo, ale nechápe obsahu prečítaného textu, chybovosť- najčastejšou chybou sú zámenny tvarovo podobných písmen, zvukovo podobných písmen, no veľakrát sú chyby aj pri úplne podobných písmenách, technika čítania- deti si slová najskôr prečítajú potichu a následne ich zopakujú nahlas, porozumenie- je závislé na predchádzajúcich ukazovateľoch, či vie dieťa porozumieť čítanému textu, nie len ho vedieť prečítať.

Prejavy dysortografie

Prejavuje sa hlavne zvýšeným počtom špecifických dysortografických chýb a okrem toho ťažkosťami pri osvojovaní gramatického učiva. Nevedia rozlišovať krátke a dlhé samohlásky, nerozlišujú mäkké a tvrdé slabiky (*dy-di, ty-ti, ny-ni*), problémy robia sykavky, vynechávajú písmená, pridávajú ich.

Prejavy dyskalkúlie

Pri dyskalkúlii si môžeme všimnúť, že dieťa sa prejavuje neobvykle spomaleným počítaním. Matematické príklady počíta pomocou prstov, čo mu trvá pomerne dlho. Vo veľa prípadoch si osvojuje matematické úkony, len na základe pamäti, nerozumie im, čím sa dopúšťa nezmyselných chýb. Nechápe základné postupy pri počtoch.

Prejavy dyspraxie

Deti bývajú hlavne na telesnej výchove neobratné, nedokážu si osvojiť cviky, ktoré sú im precvičované. Tu je hlavným problémom hrubá motorika, ktorá nie je dostatočne vyvinutá. Značne zaostalá je aj jemná motorika a senzomotorika. Dieťa nevie udržať rovnováhu pri stojí na jednej nohe. Nedokáže ísť rovnomerne perom po predpísanej čiare. Máva problémy v orientácii v priestore, nevie určiť polohu, v ktorej sa nachádza.

Veľmi rozhodujúca je včasná návšteva špeciálneho pedagóga, ktorý určí diagnózu a následne odporučí reedukačný postup na zmiernenie či úplné odstránenie porúch. Určite je potrebné počítať pri prípadom odstránení s recidívou poruchy, preto je dôležité sledovanie postihnutého dieťaťa naďalej aj po odstránení poruchy.

1.4 Reedukácia základných špecifických porúch učenia

Reedukácia dyslexie

„Reedukácia dyslexie začína rozvíjaním perцепčno- motorických funkcií, reči a ďalších schopností, ktoré súvisia s čítaním. Vlastnú prácu v oblasti čítania prevádzame vo dvoch oblastiach: technika čítania (dekódovania), porozumenia. Obe oblasti spolu súvisia a vzájomne sa ovplyvňujú“ (Zelinková, 2009, s. 79).

Postupy pri reedukácii dyslexie podľa Jucovičovej, Žáčkovej (2008)

Osvojovanie si písmen- pomocou rôznych cvičení ako obrázková abeceda, obťahovanie tvarov písmen, kreslenie písmen do vzduchu, modelovanie písmen z plastelíny, hľadanie písmen v obrázkoch, básničky, ktoré sa vzťahujú na dané písmenko.

Rozlišovanie podobných písmen (tvarovo)- používanie obrázkov a písmen, maľované obrázky s písmenkami, farebné rozoznávanie písmen, ktoré sú si podobné, pracovné listy, eliminačné cvičenia.

Tvorenie slabík- začíname so samohláskou *a*, ku ktorej pridávame postupne ostatné písmená, obrázky, ktoré začínajú na danú slabiku .

Spojenie slabík do slov- karty so slabikami, krížovky, vytlieskavanie slabík.

Čítanie textu- preferovanie krátkych textov, najpoužívanejšie slová v texte si oboznámiť dopredu, texty s väčšími písmenkami, čítanie v skupinách (viachlasne).

Porozumenie čítaného textu- či vie žiak zreprodukovať čítaný text bez pomocných otázok, nakoľko si ho dokáže zapamätať, kresba prečítaného úryvku.

Rýchlosť čítania- ukazovanie textu prstom alebo záložkou, krátke texty, využitie počítačových programov.

Po zvládnutí reedukačného procesu býva žiak smelý a čítanie zrýchľuje, preto by sme ho mali aj naďalej korigovať.

Reedukácia dysortografie

„Pri reedukácii dysortografie vždy vychádzame z konkrétnych ťažkostí dieťaťa“ (Jucovičová, Žáčková, 2008, s. 129).

Hlavným postupom je vytvoriť žiakovi dôveryhodnú atmosféru, musíme si získať jeho dôveru. Zistiť na akej úrovni je jeho písomný prejav, robiť cvičenia zamerané na zrkové i sluchové vnímanie. Používať kartičky s hláskami *i, y* s interpunkčnými znamienkami. (Zelinková, 2009)

Reedukácia dyskalkúlie

Reedukácia podľa Zelinkovej (2009)

- Triedenie predmetov podľa miery zhody (označenie, tvar, farba)
- Hľadanie párov (pexeso)
- Naučiť sa vnímať pojmy viac, bez, menej, rovnako
- Počítanie na prstoch
- Porovnávanie čísel podľa hodnoty
- Karty s číslami, radiť ich podľa zostupnosti a vzostupnosti
- Stolné počítadlo

Reedukácia dyskalkúlie je veľmi náročný a zdĺhavý proces. Žiaci majú nedostatky v rôznych oblastiach, preto jednotný reedukačný postup nie je možné vypracovať. Záleží na individualite žiaka, čo mu robí najväčšie problémy.

Reedukácia dyspraxie

Dieťa s dyspraxiou je u niektorých považované za nešikovné a lenivé. Dyspraxia sa dá vhodne redukovať prostredníctvom cvikov zameraných na koordináciu tela, hrubú motoriku.

- Skok cez švihadlo

- Pomalá a rýchla chôdza
- Pohybové aktivity
- Kopanie do lopty, hod na kôš
- Strihanie papiera

2. DYSGRAFIA- CHARAKTERISTIKA A DIAGNOSTIKA

S pojmom dysgrafia je potrebné objasniť pojem dysgrafik. Žiak s poruchou učenia je predovšetkým osobnosť, ktorá je úplne normálna, intelektovo nezaostalá a má množstvo pozitív i negatív a iba jednou z najvýraznejších negatívov je znížená schopnosť naučiť sa písať (čítať). Potom žiak s dysgrafiou je ten, ktorý už na začiatku prvého ročníka základnej školy výrazne zaostáva a zlyháva pri výučbe písania i napriek tomu, že mu venujeme veľkú pozornosť zo strany učiteľa, i zo strany rodičov. (Pokorná, 2001)

Pri dysgrafii musíme zdôrazniť, že inteligencia nie je postihnutá, nejde tu o vplyv porúch hybnosti či poruchy v citovej oblasti ani poruchy zmyslových orgánov.

„Dysgrafia je spôsobená deficitmi predovšetkým v nasledujúcich oblastiach: hrubá a jemná motorika, pohybová koordinácia, celková organizácia organizmu, zraková a pohybová pamäť, pozornosť, priestorová orientácia, porucha koordinácie systémov, ktoré zaisťujú prevod sluchového alebo zrakového vnemu do grafickej podoby, tj. spojenie foném- grafém pri písaní podľa diktátu a spojenie medzi tlačeným a písaným písmom.

Najčastejšie sa ukazuje kombinácia nasledujúcich deficitov- ťažkosti s jemnou motorikou, znížená zraková predstavivosť (neschopnosť vybaviť si tvary písmen) a neschopnosť zapamätať si motorické vzorce tvarov písmen“ (Zelinková, 2009, s. 92).

Aby bolo zvládnutie písma úspešné je potrebné rozvíjať nielen hrubú a jemnú motoriku, ale všetky poznávacie funkcie, medzi ktoré patrí: zrakové a sluchové vnímanie, priestorová orientácia, celková pohybová koordinácia, zraková a pohybová pamäť. Písanie je pre dysgrafikov veľmi náročná činnosť, ktorá si vyžaduje veľké úsilie. Z tohto dôvodu nie je možné, aby sa dysgrafici sústredili na gramatické chyby. Dieťa, ktoré trpí dysgrafiou má už od začiatku nástupu do školy problémy s písaním, ktoré neustupujú, ale naopak sa viac prehľbujú. Pokiaľ sa naučí tvary písmen nastáva problém s tempom písania, ktoré je výrazne spomalené.

2.1 Všeobecná charakteristika dysgrafie jej prejavy a príčiny

V podkapitole 1.1 je definovaná dysgrafia ako špecifická porucha grafického prejavu, hlavne písania. Dysgrafia postihuje grafickú stránku písomného prejavu jeho čitateľnosť a celkovú úpravu písma. Proces písania ovplyvňuje samozrejme aj grafomotorika a mentálne funkcie jedinca medzi, ktoré patria: vnímanie, predstava, fantázia, myslenie, reč, pamäť a pozornosť. Tieto všetky funkcie sa pri písomných aktivitách v rôznej miere vyskytujú počas celého života. Preto sa hodnotenie písomného prejavu neobmedzuje len na rukopis, úpravu, gramatické chyby, ale hodnotí sa celistvo v jeho komplexnom vývoji. Len v takomto prípade je možné odhaliť príčiny dysgrafických ťažkostí a postupne ich prekonávať. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

„Ťažkosti vznikajú aj pri problémoch v lateralizácii (pri nevyhranenej alebo skríženej lateralite, pri precvičenom praváctve alebo ľaváctve). Najproblematickejší býva typ skríženej laterality, kedy je dominantná ľavá ruka a pravé oko. Skrížená lateralita má vplyv tak na oblasť percepčnú (vnímanie informácie), ako aj na oblasť spracovania informácií v CNS, a nakoniec aj na oblasť výkonovú (prevedenie informácie do výkonu)“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 5).

Prejavy dysgrafie

Pri dysgrafii rozpoznávame rôzne prejavy, ktoré sú výrazne viditeľné, napríklad: dieťa si ťažko pamätá tvary písmen, len s ťažkosťami ich vie napodobniť, písmo dysgrafika je príliš veľké, malé a nečitateľné, má problémy s prechodom z tlačeného písma na písané písmo, žiak často škrta, to čo napíše.

V mnohých prípadoch si deti ťažšie vybavujú písmená, majú problémy si ich zapamätať a osvojiť si ich tvary. Na prvom stupni sa deti učia prechod z tlačených písmen na písané, čo spôsobuje dysgrafikom problémy. Dysgrafici si nedokážu poradiť s navodzovaním písmen, nevedia udržať písmenká na riadku, nedodržia veľkosť písmen, majú zlý sklon písania. Pri písaní viet si neuvedomujú význam slov a spájajú ich spolu nelogicky, rozdeľujú ich tak, že veta nedáva zmysel. Tieto problémy vznikajú aj pri nesprávnom držaní písacích pomôcok. Držanie býva neuvolnené, kľčovité, zle majú uložené prsty, držia pero príliš nízko, zápästie majú stuhnuté. Najčastejší je úchop

bez podloženého prostredníka, pod perom. Týmto zlým úchopom sa znižuje kvalita písomného prejavu, tempo pri písaní je pomalé, ruka nedokáže dlho pracovať.

Niekedy je držanie písacej potreby správne, dieťa ju však drží príliš nízko. Aj to prispieva ku krčovému držaniu a zmenšeniu rozsahu pohybu. Nesprávne držanie písacej potreby býva u žiakov na druhom stupni už zafixované a jeho odnaučenie je v tomto veku už len veľmi namáhavé, ba priam nemožné. Niekedy sa v praxi stretávame i s odmietavým postojom k nácviku správneho uchytania pera u detí a mnohokrát tiež nenachádzame podporu u ich rodičov. Často sa stáva, že dieťa máva zafixovaný nesprávny úchop buď z materskej školy a na správny si ťažko zvyká.

U detí, ktoré majú dysgrafiú, často zaznamenávame nesprávny sklon písacej potreby. Namiesto zošíkmeného sklonu, kedy vrchol pera mieri smerom k ramenu, držia deti písaciu potrebu kolmo. To opäť vedie k nutnosti držať pero alebo ceruzku pevnejšie, v ruke narastá napätie a tá je pre písanie menej uvoľnená. Tým sa zvyšuje tlak na ceruzku či pero a dochádza k zníženiu kvality písma a spomaleniu rýchlosti písania.

Často sa objavuje aj nesprávna poloha lakťa pri písaní. Dieťa ho drží napríklad celý vo vzduchu, nad podložkou. Inokedy sa dotýka podložky celým lakťom, prípadne i takmer všetkými prstami ruky. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Príčiny dysgrafie

V kapitole 1.2 sú zaradené medzi hlavné príčiny vzniku dysgrafie porucha motoriky, hlavne jemnej, no v mnohých prípadoch je spojená s hrubou. „Príčinou týchto ťažkostí u dysgrafických detí nie sú vonkajšie vplyvy (nedostatočné vedenie, príliš rýchle tempo postupu pri výučbe a pod.), ale vplyvy vnútorné - nie je postihnutý orgán (v tomto prípade ruka), ale ide o funkčnú poruchu motorických dráh vedúcich signál z receptora do centra v mozgu a späť k výkonnému orgánu“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 6).

„Rolu tu hrajú i nedostatky v zrakovom vnímaní a priestorovej orientácii, prípadne pamäti (napr. kinestické- dieťa má ťažkosti pri zapamätávaní tvarov, napodobovanie predvádzaných pohybov, zapamätávanie správneho smeru, predstavivosti, pozornosti, zmyslu pre rytmus. Niekedy viazne tiež proces prevodu

sluchových alebo zrakových vnemov (prípadne oboje) do grafickej podoby“ (Jucovičová, Žáčková, 2008, s. 16).

2.2 Diagnostika dysgrafie

„Môžeme povedať, že písomný prejav dieťaťa s dysgrafiou svojimi mnohotvárnymi a mnohopočetnými chybami, ktoré nemôžeme vysvetliť neznalosťou gramatických pravidiel, preukazuje, že špecifické poruchy učenia existujú. Dokonca na nich môžeme doložiť, že existujú ako jav medzinárodný, nezávislý na charaktere jazyka“ (Pokorná, 2001, s. 207).

Pri diagnostikovaní dysgrafie musia mať spoluúčasť psychológ, špeciálny pedagóg, nie pri každom prípade je nutná účasť neurológa či pediatra. Ťažkosti s písaním bývajú odhalené už v prvom ročníku základnej školy. Pri odbornom vyšetrení je cieľom zistiť príčinu tejto poruchy a dať vhodné odporúčenie na vhodný postup, ktorý bude nasledovať k náprave a k zlepšeniu danej situácie dieťaťa. (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007)

„Dôležitým zdrojom informácií sú hlavne anamnestické údaje. Rovnako ako u iných špecifických porúch učenia zisťujeme rizikové faktory vzniku poruchy. Či už sú to vplyvy, ktoré pôsobia na vývoj plodu v období pred pôrodom, počas pôrodu alebo v rannom detstve. Zisťujeme aj vplyvy dedičnosti- často sa stáva, že rodičia tvrdia, že nikto v rodine nebol dysgrafikom, ale „dedko tiež škriabal ako kocúr“.

Zvýšenú pozornosť venujeme aj doterajšiemu motorickému vývinu dieťaťa (spomalené, urýchlené či „preskočené“ fázy vývinu motoriky- napríklad fáza lezenia), vývinu hrubej a jemnej motoriky.“

„Pri vyšetrení využívame metódu pozorovania dieťaťa v priebehu písania. Dieťa absolvuje počas vyšetrenia písomný test so zameraním na viacero foriem písomného prejavu (opis, prepis, diktát- často je potrebné overiť si, či dieťa pozná písmená, ako rýchlo si ich vybavuje)“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 14/15).

Pri diagnostikovaní by sme mali sledovať nasledovné problémy:

Dieťa slová komolí (prehadzuje písmená, otáča poradie písmen, vynecháva časti slov, zamieňa si tvarovo podobné písmená (*h* a *k*, *p* a *b*)).

Nedodržiava diakritiku (vynecháva čiarky, bodky, mäčkene, dáva ich na nesprávne miesta).

Nerozlišuje mäkké slabiky *di, ti, ni* od tvrdých *dy, ty, ny* (mäkké a tvrdé *i, y* používajú náhodne). (Pokorná, 2001)

Dôležitou skúškou pri diagnostikovaní je skúška lateralít- stačí orientačná, pri ktorej zisťujeme dominanciu oka pomocou otvoru na oko, ďalej dominanciu ruky pokynmi na uchopenie predmetov, dominanciu nohy kop do lopty vedúcou nohou. (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007)

Skúška lateralít je naozaj veľmi prínosná a dôležitá. Žiak síce píše pravou rukou, čiže je považovaný za praváka, ale pri jedení drží príbor opačne. Tu nám skúška lateralít presne určí dominanciu oka, ruky, nohy.

„Lateralitou rozumieme prednostné užívanie jedného z párových orgánov, tj. asymetriu párových orgánov hybných (ruky, nohy) alebo zmyslových (oka, ucha). Lateralita je prejavom dominancie odpovedajúcich krokových polí mozgu. Lateralita môže byť tvarová alebo funkčná. Tvarová lateralita je zrejmá napr. pri porovnávaní pravej a ľavej poloviny tváre, ktoré u žiadneho človeka nie sú úplne rovnaké. Funkčná lateralita sa prejavuje prednostným používaním jedného z párových orgánov, ktorý pracuje rýchlejšie a kvalitnejšie. Asymetria v motorickej oblasti sa prejavuje nie len u horných a dolných končatinách, ale tiež napr. pri mimickom svalstve tváre. Lateralizácia súvisí so stupňom špecializácie mozgových hemisfér na určité funkcie alebo procesy“ (Zelinková, 2009, s. 139).

Diagnostickými nástrojmi pri diagnostikovaní dysgrafie sú: opis, prepis, diktát, voľný písomný prejav.

Opis: poukazuje na grafomotorické zvládanie tvarov písmen a ich usporiadania do slov

Prepis: sleduje také isté ciele ako opis, len pri prepise musí dieťa vedieť zvládnuť vzťah medzi tlačenými a písanými písmenami

Diktát: pomocou diktátu zisťujeme či je dostatočne vyvinutá sluchová a zraková percepcia, grafomotorika, aplikácia gramatických pravidiel

Voľný písomný prejav: tu môžeme zistiť aké sú vedomosti samostatného písomného vyjadrovania, aká je úroveň grafickej a pravopisnej stránky (Zelinková, 2009)

Počas prebiehajúceho vyšetrenia môžeme použiť test obkresľovania geometrických tvarov. Výrazným pomocníkom je aj kresba.

Dôležitým zdrojom pre vyšetrenie sú odkazy z pedagogickej diagnostiky učiteľov (je to napr. dotazník, ktorý vyplňa vyučujúci na vyšetrenie k odborníkovi). Rozoberajú sa taktiež písomné práce detí, podľa rozsahu, podľa toho či sú to práce robené v škole alebo doma, práce, ktoré sú ohraničené časom. Rozhovor s rodičmi je neoddeliteľnou súčasťou vyšetrenia. Rodičia sa vyjadrujú k tomu aká je domáca príprava dieťaťa (či píše úlohy samé alebo mu niekto pomáha, ako dlho mu to trvá, či je pri práci nervózne, ako rýchlo sa unaví). Pri rozhovore s dieťaťom zistujeme, ako ono vidí svoj problém, čo mu robí najväčšie problémy, ako sa cíti, aký má vzťah k písaniu. (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007)

„Z uvedeného vyplýva, že diagnostika dysgrafie rozhodne nie je jednoduchou záležitosťou, pretože faktorov, ktoré môžu viesť k ťažkostiam v písomnom prejave, je celý rad. Napriek tomu však odborník môže prispieť účinnou radou- situácia sa potom často rýchlo zlepší. V prípade, že príčinou ťažkostí je dysgrafia, väčšinou je potrebný dlhodobjší reedukačný proces a úspechy sa dostávajú pozvoľna“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 16/17).

2.2.1 Psychologické vyšetrenie

„Cieľom vyšetrenia je zistiť úroveň verbálnej a neverbálnej zložky inteligencie žiaka a stupeň jeho zrelosti. Toto vyšetrenie realizuje psychológ v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPP) na žiadosť rodiča alebo školy. Počas vyšetrenia je dôležité nadviazať dobrý pracovný kontakt s dieťaťom/žiakom a celý štandardný postup viesť s prihliadnutím na jeho individualitu takým spôsobom, aby sme správne posúdili jeho reálny výkon. Pri tomto vyšetrení musíme prihliadať na informácie o rodinnom prostredí, výchove, ktoré vyplývajú z anamnézy (tá je veľmi dôležitá)“ (Bednarčíková, Ustohlavá, Suchožová, 2010, s. 21).

2.2.2 Špeciálnopedagogické vyšetrenie

„Špeciálno-pedagogické vyšetrenie vedené špeciálnym pedagógom pozostáva z diktátu, opisu, prepisu, ktoré sa dopĺňajú spontánnym písaním krátkeho textu a kresbou. Štandardný text pre toto vyšetrenie neexistuje, preto pri jeho zostavovaní rešpektujeme vek dieťaťa a učebné osnovy príslušného ročníka. Vyberáme texty, ktoré majú možnosť zaznamenať čo najpočetnejšie nedostatky pri písaní. Analyzujeme grafickú stránku všetkých uvedených skúšok, hodnotíme rýchlosť, spôsob automatizácie písania, zaznamenávame sprievodné prejavy. U žiakov s dysgrafiou sa vyskytujú bežné poruchy reči. Najčastejšie ide o rôzne dyslálie, ale vyskytuje sa aj zajakavosť, oneskorený vývin reči a pod.“ (Bednarčíková, Ustohlavá, Suchožová, 2010, s. 21).

Na základe týchto vyšetrení môžeme presne určiť o aký stupeň poruchy sa jedná. Potom je možné vypracovať reedukačný plán a začať s terapiou. Pokiaľ je to nevyhnutné ďalšie vyšetrenie uskutoční neurológ alebo logopéd. Dôležitým prvkom v diagnostikovaní je aj diagnostická metóda pozorovania. „V špeciálnej pedagogike pozorovanie ako diagnostická metóda označuje špecifický druh vnímania a myslenia, zameraný na diagnostikovanú osobu alebo jav, ktorého cieľom je rozpoznať najvýznamnejšie znaky a vlastnosti (osoby, javu), ako aj príčiny, ktoré tieto znaky alebo vlastnosti spôsobili.

Aby diagnostické pozorovanie prinieslo diagnostikovi objektívne hodnoverné výsledky, musí spĺňať tieto kritéria:

- plánovitosť (spočíva v určení cieľov, metód techník),
- systematickosť (pravidelné, plánom určené sledovanie pozorovaných znakov a vlastností),
- presnosť (presné rozpoznávanie a registrovanie pozorovaných znakov a vlastností)“ (Vašek, 2006, s. 44).

3. REEDUKÁCIA DYSGRAFIE

„Reedukácia znamená prevýchovu, znovu obnovenú výchovu. Týmto pojmom označujeme súbory špeciálnopedagogických postupov, metód práce zameraných na rozvoj porušených alebo nevyvinutých funkcií“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 18). Reedukačný proces je vlastne rozvoj, ktorý smeruje postupne k zlepšovaniu úrovne postihnutých, narušených alebo zle vyvinutých funkcií, ktoré sú potrebné k čítaniu, písaniu a počítaniu. (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007)

Reedukácia podľa Zelinkovej (2009):

Aby bol začiatok reedukácie úspešný, musí byť koreňom samotná úspešnosť dieťaťa. Dieťa trpiace poruchou, máva väčšinou negatívne skúsenosti zo svojej doterajšej práce. Neverí si, považuje sa za neschopné. Pre dosiahnutie dobrého výsledku, musíme dieťa motivovať tým, že po cvičeniach sa určite dostavia dobré výsledky. V prvom rade musíme deťom zadávať také úlohy, v ktorých sú dobré. Najskôr by to mali byť cvičenia, ktoré nie sú zamerané na danú poruchu, mali by to byť úlohy na rozvíjanie zrakového a sluchového vnímania, cvičenia na reč, na motoriku, pravo-ľavá orientácia.

Reedukácia porúch učenia musí byť individuálna činnosť. Individuálny prístup znamená, že každé dieťa bude mať vypracovaný postup presne daný na jeho individuálnu osobnosť.

Proces reedukácie začíname v takej úrovni, ktorú dieťa naozaj s prehľadom zvláda, následne zvyšujeme obťažnosť reedukačného procesu. Pochvalami dieťa motivujeme k ďalšej práci. Pri hodnotení dieťaťa s poruchami učenia musí brať pedagóg do úvahy fázu reedukácie v akej sa dieťa nachádza. Reedukáciu musíme začínať nácvikom perцепčných a motorických funkcií. Tieto funkcie tvoria jadro poruchy, preto z nich musíme vychádzať a rozvíjať ich. Cvičenia sú spracované formou hry, čiže deti viac motivujú k práci. Vždy sú začiatkom pri reedukačných cvičeniach. Pri reedukácii neexistuje jednotný postup, preto by malo mať každé dieťa svoj zjednodušený individuálny program. V tomto programe sú zaznamenávané ciele

reedukácie, časový harmonogram. V reedukačnej činnosti sa vytvárajú postupy pri práci s dieťaťom, kde sa zaznamenávajú ťažkosti, na ktoré sa zameriavame, pomocou akých metód budeme pracovať, aké pomôcky budeme používať. V každom prípade musíme mať aj záložné metódy práce a pomôcky, ktoré budeme musieť použiť v neočakávanej situácii pri reedukácii. Domov sa deťom dávajú úlohy na precvičovanie, ktoré následne zaznamenávame do postupov a príprav. Rodičia musia byť oboznámení s riešením domácich cvičení. Rodičia sú neodlučiteľnou súčasťou reedukácie dieťaťa. Musia ho podporovať a venovať mu dostatok času. (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007)

3.1 Postupy a zásady pri reedukácii dysgrafie

Reedukácia dysgrafie je dlhodobá a veľmi náročná činnosť, ktorá má vo veľa prípadoch nejasný výsledok. Azda prvým najdôležitejším krokom je motivácia žiaka. Ak vieme žiaka správne motivovať, bude sa nám s ním oveľa ľahšie pracovať, aj jeho dôvera voči nám bude väčšia.

„Dysgrafia je zdá sa „ľahšia“ porucha než napríklad dysortografia alebo dyskalkúlia, ale jej nebezpečenstvo tkvie práve v jej prežívaní a tým pádom negatívnym ovplyvňovaním psychiky dieťaťa, ktoré sa po nástupe do školy začína cítiť menejcenné, nedostačujúce“ (Jucovičová, Žáčková, 2008, s. 99).

„Preventívne opatrenie a postupy sa z hľadiska jednotlivých etáp nelíšia od reedukácie. Zahrnuje rozvíjanie hrubej a jemnej motoriky, správne prevádzanie uvoľňovacích cvikov, predchádzanie nesprávnym návykom v držaní písacieho náčinia i nesprávnym tvarom písmen“ (Zelinková, 2009, s. 92).

Prvým postupom je rozvíjanie motoriky. Pri rozvíjaní grafomotoriky sa zameriavame hlavne na: jemnú motoriku, hrubú motoriku, správne držanie písacej potreby, správne sedenie pri písaní a správne držanie tela.

„Grafický prejav ovplyvňuje psychiku dieťaťa. Vývoj psychických a motorických funkcií sa zákonite odráža vo zvyšovaní úrovne jeho grafomotorických schopností. Kvalita grafických tvarov a línií sa zdokonaľuje, pohyby ruky pri kreslení sa uvoľňujú. Dieťa sa ich učí ovládať, aby mohlo dokonalejšie uskutočniť vlastné grafické

zámary. Grafomotorika dieťaťa sa vyvíja etapovite a individuálne, avšak fyziologicky daným postupom“ (Lipnická, 2007, s. 6).

Aby bolo osvojenie písma kvalitné predpokladom je: úroveň hrubej motoriky, jemnej motoriky, automatizácia pohybov, zapamätanie a napodobovanie (pohybová pamäť), motorická koordinácia (pohyby ľavej a pravej ruky, ľavej a pravej nohy), perцепčno- kognitívne schopnosti (orientácia v priestore), senzomotorická koordinácia (vnímanie prepojené s pohybom). Využívanie všetkých spomenutých schopností sa prispôsobuje individualite dieťaťa a jeho situácii v akej sa práve nachádza. (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007)

„Cieľom základného grafomotorického nácviku je: dostatočne zafixované správne uchopenie písacej potreby, uvoľnená ruka- ramenný kĺb, laktový kĺb, zápästie, prsty“ (Jucovičová, Žáčková, Zorklerová, 2007, s. 29).

Pri písaní je zapojených veľa svalov, čo znamená značnú záťaž pre dieťa. Preto je dôležitý rozvoj motoriky.

Hrubá motorika: je zameraná na rozvíjanie trupu, pohybov hlavy a končatín horných aj dolných. Pred písaním sa precvičujú paže, uvoľňuje sa ramenný pletenec.

Jemná motorika: rozvíja sa pohybmi prstov na rukách (dotyk prstov oboch rúk bez zrakovej pomoci, napodobňovanie hry na klavíri), pohybmi celej ruky, cvičenia zamerané na pohybovú pamäť (opakovanie precvičovaných cvikov, reprodukovanie cvikov z pamäti).

Držanie písacej potreby: držanie písacej potreby je nutné precvičovať už v predškolskom veku. Pre správny nácvik sú rôzne písacie pomôcky, ako napríklad-násadky, ktoré sa vsunú na ceruzku, majú tri plochy pre uchopenie tromi prstami.

Sedenie pri písaní: zameriavame sa hlavne sa časti tela- nohy, hrudník, paže, hlava. Vrch stola by mal byť v takej výške, ako je žalúdok, hrudník sa nesmie opierať o stôl, predlaktie sa len ľahko opiera o podložku, ramená sú v rovnakej výške, hlava je len mierne vpredu. (Zelinková, 2009)

Nemenej dôležité je rozvíjanie koncentrácie pozornosti, ktoré sa realizuje pomocou cvičení, ktoré sú zamerané na hľadanie tvarov v pozadí, obrázky, ktoré sú si podobné, ale líšia sa malými odchýlkami. Spomínané rozvíjanie pozornosti môže byť pre žiakov zaujímavé, berú ho skôr ako oddychovú hru, kde na základe rôznych obrázkov hľadajú zhody alebo rozdiely.

Program rozvoja grafomotoriky a cvičení

„Program posilňuje zrakové, sluchové a taktilno-kinestetické vnímanie hovorenej a písanej reči v prepojení s myslením a ukazuje, ako sa dá kreslenie, písanie a čítanie využiť pri komunikácii. Najdôležitejšie je budovať pozitívny vzťah dieťaťa k týmto aktivitám a podporiť jeho záujem o reč. Program je zameraný na päť- až sedem ročné deti, ktoré sa pripravujú na zvládanie čítania a písania v škole.

Metodika je tiež určená deťom, ktorým by sme mali na konci predškolského veku venovať zvláštnu pozornosť, tj. jedincom so špeciálnymi potrebami, u ktorých sa dajú pri nástupe do školy predpokladať ťažkosti pri osvojovaní si zručností čítania a písania“ (Lipnická, 2007, s. 12).

Pri praktickej činnosti a pri hrách dbáme hlavne na to, aby dieťa malo záujem o písané prejavy, bez ohľadu na stupeň vývinu. Dôležitá je podpora dieťaťa, aby nám zreprodukovalo obsah napísaného. Dieťaťu vysvetlíme, aký je písomný prejav dôležitý pre jeho budúcnosť (napríklad, keď bude chcieť písať listy kamarátom). Ďalšou pomôckou sú výrobky, ktoré spolu s dieťaťom vyrábame (vyrobíme knihu, do ktorej si bude dieťa vlepovať písmenká, bude si do nej písať svoje zážitky, kresliť si svoje obľúbené veci). (Lipnická, 2007)

Celý program by mal byť zostavený formou hry, keďže pracujeme s deťmi mladšieho školského veku a hra je pre nich tým najprirodzenejším prejavom.

„Skôr než sa začneme zaoberať jednotlivými cvičeniami, je potrebné vysvetliť zásady vhodné na ich realizáciu.

Pri realizácii jednotlivých cvičení je dôležité, aby učiteľ bol oboznámený so zdravotným stavom žiaka. V prípade zdravotných problémov (kolísavý krvný tlak, detské migrény, skolióza) vyberá primerané cvičenia vhodné pre daných žiakov. Cvičenia vyberáme s ohľadom na druh reedukácie a s tým súvisí aj príprava na samotné cvičenie. Každé cvičenie je potrebné dôkladne premyslieť a pripraviť pomôcky súvisiace s cvičením (papiere, písacie potreby, hudba...).

Pred začiatkom reedukácie je dôležitá aj vhodná motivácia, ktorá pripraví žiaka na prácu.

Na začiatku oboznámime žiakov s cvičením a s používaním pomôcok.

Pri realizácii cvičení postupujeme od jednoduchšieho po zložitejšie.

Pre názornosť a zjednodušenie realizácie cvičenia je vhodné, ak učiteľ precvičuje daný cvik so žiakom.

Z hľadiska efektivity cvičenia uprednostňujeme častejšie a kratšie cviky pred nárazovými a dlhšími cvičeniami.

Pohyby pri jednotlivých cvičeniach sú pomalé, plynulé, v pravidelných intervaloch. Učiteľ nesmie zabúdať na pochvalu a povzbudenie aj pri malých úspechoch. Na záver vyhodnotíme priebeh cvičenia a formulujeme odporúčania na ďalšie precvičovanie. Cvičenia je možné zaradiť aj počas vyučovacieho procesu ako relaxačné chvíľky“ (Bednarčíková, Ustohlavá, Suchožová, 2010, s. 22/23).

Didaktické aktivity podľa Lipnickej (2007)

Didaktické aktivity sú prevažne zložené z hier, ktoré sú zamerané na zručnosť písania a rozvoj grafomotoriky. Delia sa do šiestich oblastí:

1. ***Navodenie témy:*** navodenie hravej formy, dieťaťu čítame, vtedy nás počúva a pozoruje súlad medzi čítaným a písaným slovom, zamýšľa sa nad obsahom prečítaného.
2. ***Sluchové vnímanie:*** pozornosť si musíme získať nenásilne, tak aby vnímalo podobu hlások, postupne sa bude rozvíjať sluchové vnímanie. Vytlieskavaním si dieťa ľahšie zapamätá rozkladanie slabík.
3. ***Zrakové vnímanie:*** zrakové cíbenie sa ľahšie rozvíja pomocou hier, veľmi podporuje grafomotoriku a písanie. Po zrakových cvičeniach dokáže dieťa ľahšie rozlišovať podobné tvary, vie si zapamätať tvar písmen a vyhľadať ho v abecede, orientuje sa lepšie v priestore (pri tabuli, v zošite vie, kde čo je).
4. ***Taktilno- kinestické vnímanie a priestorová orientácia:*** prejaví sa až po úspešnom zvládnutí cvičení na zrakové vnímanie. Dieťa je schopné vnímať polohu tela, vie spojiť jemnú motoriku s celým telom, vie napodobniť ukazované pohyby.
5. ***Reč:*** rozvoj hovorenej reči je veľmi dôležitý na rozvoj písanej reči. Dieťa by malo zvládnuť zložiť vetu zo zadaných slov, rozprávaním doplniť nedokončenú vetu do zrozumiteľných dejov.

6. **Grafomotorické aktivity s využitím pracovného listu:** listy sú zoradené do postupnosti, v akej by si dieťa malo osvojovať grafické tvary písmen. Po vypracovaní listov by malo byť zvládnuté nakreslenie kruhov, bodiek, rovných a šikmých čiar.

„Skôr než budete s dieťaťom pracovať, venujte čas tomu, aby ste si v kľude prečítali, ako sú úlohy zostavené.

Tiež dieťa by malo mať kľud a dostatok času pri riešení úloh, ktoré mu budete predkladať. Nerobte cvičenie s dieťaťom, keď je unavené alebo keď je práve niečím zaujaté a vzrušené. Dieťa i vy by ste mali pracovať kľudne, vtedy keď ste odpočinutí a vzájomne v dobrej pohode.

Okrem toho je dôležité, aby vás a dieťa nič nerušilo, len tak dosiahnete správnych výsledkov. Snažte sa preto, aby ste boli s dieťaťom sami v miestnosti.

Ďalej je dôležité, aby dieťa rozumelo presne tomu, čo má robiť. Nikdy nebuďte netrpezliví, pokiaľ dieťa nebude vedieť, čo ste inštrukciou mysleli. Samozrejme môžete predkladané inštrukcie prispôbiť dialektu alebo slovnej zásobe dieťaťa. Nikdy sa však nesmiete na dieťa hnevať alebo byť rozhorčení, keď mu vaša inštrukcia nebude hneď jasná. Vysvetľujte všetko kľudne a trpezlivo tak dlho, pokiaľ dieťa úlohu nepochopí. Nadávanie alebo netrpezlivosť vzbudzuje u dieťaťa strach a znižuje vždy jeho výkon!

Aby ste dieťa neprepínali, neriešte všetky úlohy naraz, ale rozdeľte si ich do viac dní. Len úlohy jedného cvičenia by sa mali robiť bez prerušenia“ (Sindelarová, 1996, s. 16).

Osvojovanie si písmen a ich zapamätávanie

Pre ľahšie osvojenie a zapamätanie tvarov sa využíva multisenzorický prístup, ktorého cieľom je viesť dieťa k aktívnej forme ich osvojovania prostredníctvom zmyslov, tak aby táto snaha mala, čo najlepší výsledok.

Je veľa možností ako naučiť deti si zapamätať tvary písmen. Využívame napríklad: obrázkové abecedy, karty s písmenkami, obťahovanie predpísaných písmen, dokresľovanie začatých písmen, skladanie písmen zo skladačiek, atď. Prvým krokom je, aby sa zachoval správny tvar písmen. Neustále musíme dieťa viesť k tomu, aby dodržovalo správny postup pri písaní. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Aby si deti ľahšie zapamätali tvary písmen, učiteľ by mal najskôr precvičované písmeno napísať na tabuľu a presne komentovať, čo píše. Ak žiak nezvládne písmeno, celý proces sa musí opakovať od začiatku. Používame písanky s linajkami, aby mal žiak stále nejaký vhodný oporný bod. (Zelinková, 2009)

To, že reedukácia prebieha alebo prebiehala správne je aj fakt, že dieťa je po reedukačnom postupe oveľa adaptabilnejšie, teší sa do školy, nemá strach z písania a dokáže svoj „handicap“ vnímať skôr pozitívne. Samozrejme by mala byť reedukácia opakovaná, aby neprišlo k prípadnej recidíve poruchy. Dôležitý je prístup rodiny, podpora dieťaťa.

Všeobecné zásady pre nápravu dysgrafie a iných špecifických porúch učenia podľa Pokornej (2001)

1. Dôležité je zameranie na terapiu špecifiká daného prípadu. Treba k dieťaťu pristupovať individuálne.
2. Psychologická analýza situácie dieťaťa- aký ma dieťa vzťah k učeniu, ako ho negatívne ovplyvňuje, aká je podpora zo strany rodiča.
3. Určenie presnej diagnostiky dieťaťa
4. Stanovenie ťažkostí jednotlivých úloh- určiť také cvičenia, aby neboli príliš náročné a namáhavé. Cvičenia musia deti motivovať, nesmú ich nudiť.
5. Dieťa musí zažiť pocit úspechu v takej činnosti, v ktorej výrazne zlyháva. Veľkým plus je, ak tento úspech vidí aj rodič.
6. Nápravu realizovať postupne- cvičenia majú byť až vtedy náročnejšie, ak dieťa zvládne všetky kroky predtým.
7. Pracovať s dieťaťom v pravidelných intervaloch.
8. Vytváranie podmienok, aby dieťa chápalo cvičenia a robilo ich s porozumením.
9. Navodiť sústredenie dieťaťa- prostredie aj atmosféra pri cvičeniach musí byť kludná a nerušená. Zamerať svoju pozornosť len na dieťa.
10. Dieťa aj rodič musia byť pripravení na dlhodobý nácvik.

11. Dlhodobé cvičenie funkcií, ktoré nie sú dostatočne vyvinuté, cvičiť ich tak dlho, pokiaľ nebudú zautomatizované.
12. Používanie, čo najprirodzenejších techník a metód.
13. Všetko, čo chceme, aby dieťa pochopilo musí mať štruktúru. Dieťaťu musíme predkladať veci, tak aby ich pochopilo a malo v nich logické usporiadanie.

Pri správnej reedukácii sa musia dodržiavať všetky stanovené zásady a ciele. Len tak bude dysgrafia správne eliminovaná prípadne po dlhšej dobe odstránená. Preto naozaj kladieme dôraz na dôležitosť pravidelných návštev centier.

4. REEDUKAČNÉ CVIČENIA NA REEDUKÁCIU DYSGRAFIE

Na pomoc pri reedukácii dysgrafie je vypracovaných veľa rôznorodých cvičení, ktoré dokážu zmierniť výskyt a problémy pri dysgrafii.

Postupy, ktoré sa musia dodržiavať sú veľmi dôležité, len pomocou nich môžeme správne vypracovať reedukačný plán a začať s eliminovaním poruchy.

4.1 Vymedzenie problému, cieľ a úlohy prieskumu

Reedukácia dysgrafie je dlhodobá a náročná činnosť, ktorá musí mať striktné pravidlá. Dnes sú dostupné rôzne pomôcky a metódy na pomoc jedincom trpiacim touto špecifickou poruchou.

Cieľom našej práce je zhodnotiť efektívnosť aplikácie dostupných reedukačných cvičení na elimináciu prejavov dysgrafie.

Z vymedzeného cieľa práce nám vyplynuli nasledujúce úlohy:

- Štúdia všetkých dostupných materiálov: ako sú - katalógové listy žiakov, špeciálnopedagogické vyšetrenie a jeho odporúčanie, navrhnuté reedukačné postupy.

- Kazuistické spracovanie pomocou, ktorého sme vytvorili ucelený obraz o pozorovanom žiakovi.

Spracované sú dve kazuistiky žiakov, u ktorých je diagnostikovaná táto špecifická porucha učenia. Pozorovali sme, čo robí žiakom najväčšie problémy v písomnom prejave.

- Žiakom boli na začiatku aj počas reedukačného procesu aplikované reedukačné cvičenia na postupnú elimináciu dysgrafie. Cvičenia boli vyberané na základe viditeľného zlepšenia ich grafického prejavu, po konzultácii so špeciálnym pedagógom, ktorý sa venuje našim respondentom.

- Medzi dôležité metódy nášho prieskumu bola zaradená aj metóda pozorovania. (Prikladáme pozorovacie hárky, vid' príloha E, F) Pozorovaním sme zisťovali efektívnosť dostupných reedukačných cvičení na elimináciu prejavov dysgrafie.

- Aplikovanie reedukačných cvičení, počas školského pol roka 2011/2012 (viď príloha C, D).

4.2 Metodika prieskumu

V práci sú zvolené metódy, ktoré sú v našom prípade najspoľahlivejšie a najviac dokážu objasniť skúmanú problematiku.

Zvolená metóda je kazuistika (štúdium prípadov). „...definujeme špeciálnopedagogickú kazuistiku ako prevažne kvalitatívnu metódu, metódu opisu a rozboru špeciálnopedagogického problému a procesu, pri ktorom sa zhromažďujú, analyzujú všetky dostupné materiály doplnené rozhovorom, pozorovaním, vlastným skúmaním, analýzou výsledkov činnosti jednotlivca za pomoci logicky vypracovanej kauzistickej stratégie pre každého jednotlivca s postihnutím či narušením samostatne, s vyvodením záverov a pracovných hypotéz“ (Hučík, Hučíková, s. 19, 2008).

„Táto metóda spočíva v dôkladnom štúdiu všetkých dostupných písomných a iných materiálov o postihnutom či narušenom jedincovi, v ich diagnostickom zhodnotení a formulovaní záverov.

Pri štúdiu prípadu je dôležité všetky sledované premenné, pokiaľ je to možné, posudzovať tak, že sa uvedú do vzťahu s príslušnými vývinovými normami. Na základe takéhoto posúdenia možno identifikovať patogénne faktory, negatívne ovplyvňujúce vývin. Hodnotia sa údaje, ktoré sa týkajú psychických, biologických a sociálnych stránok vývinu osobnosti postihnutého či narušeného jedinca“ (Vašek, s. 70, 2006).

Ďalšou metódou je použitá metóda pozorovania. Pozorovanie sme realizovali krátkodobé, počas desiatich vyučovacích hodín. Táto metóda veľmi prispela k tomu, aby sme vyvodili správne ucelené vyhodnotenia.

4.2.1 Prieskumná vzorka

Prieskum bol realizovaný v Základnej škole bežného typu v Bolešove. Do vzorky boli vybraní žiaci s diagnostikovanou špecifickou poruchou učenia - dysgrafiou.

Vzorku tvorili dvaja chlapci. Na túto vzorku bol zameraný celý pozorovací prieskum. Táto vzorka žiakov bola pozorovaná počas prieskumu. Školu navštevujú žiaci od prvého po deviaty ročník.

Žiaci sú umiestení do bežných tried, majú však individuálny prístup pedagóga, ktorý sa výrazne podieľa na ich vzdelávaní. Tieto deti sú pod dohľadom výchovného poradcu a externého špeciálneho pedagóga, ktorý je v škole zamestnaný na dohodu a pracuje v škole päť hodín týždenne. Pomáha vypracovávať reedukačné postupy, zadáva žiakom cvičenia, ktoré prispievajú k eliminácii dysgrafie. Špeciálny pedagóg každý mesiac zhodnotí reedukáciu u diagnostikovaných žiakov a podá výsledné správy ako žiaci postupujú v reedukačnom procese. Takisto, do akej miery sa zlepšili výsledky a aké cvičenia k tomu výrazne prispeli.

Kazuistika č. 1

Žiak: Andrej

Vek: 8 rokov

Diagnóza: F 81.1- Dysgrafia

Rodinná a sociálna anamnéza

Chlapec žije v usporiadanej rodine s mamou otcom a mladším bratom. Rodinné podmienky pre vývoj dieťaťa sú výborné. Obaja rodičia aj brat sú zdraví.

Osobná anamnéza

Dieťa je z prvej fyziologickej gravidity, pôrod bol spontánny v stanovenom termíne, bez komplikácií. Chlapec navštevoval materskú školu bežného typu od tretieho roka života. V detstve prekonal bežné detské choroby, nič vážne. Povinnú školskú dochádzku začal v šiestom roku života. Momentálne navštevuje druhý ročník základnej školy bežného typu. V prvej triede mu bola diagnostikovaná dysgrafia.

Špeciálnopedagogické vyšetrenie

Špeciálnopedagogické vyšetrenie bolo zrealizované na základe žiadosti rodičov a triedneho učiteľa.

Komunikačné schopnosti: žiak je komunikatívny, nie je uzavretý. Dokáže komunikovať verbálne aj neverbálne. Má primeranú slovnú zásobu. Pri rozhovore spontánne komunikuje, vyskytuje sa u neho rotacizmus, pri veľkom tlaku občas koktanie.

Písomný prejav: je čitateľný, občas škrtá, tvar písma je prevažne kolmý. Kvalita písma sa pod časovým tlakom zhoršuje, je kostrbatejšie, zachádza pod linajku. Ak má klud a čas, tak píše pekne a čitateľne. Pero drží křčovito. Najväčšie nedostatky má v písaní diktátov, kedy je časovo obmedzený a nedokáže sa sústrediť.

Sluchová percepcia: sluchová syntéza a analýza slov je výrazne oslabená. V cvičení na syntézu dostal 10 slov, z toho bolo 7 zle určených. Problémy sú aj v určovaní hlásky v strede slova. Táto oslabená schopnosť sa najviac podieľa pri ťažkostiach písania slov v slovenskom jazyku.

Zraková percepcia: úlohy zamerané na schopnosť vnímať a diferencovať obrázky, boli zvládnuté.

Súčasný stav: Žiak navštevuje už rok pravidelne špeciálnopedagogickú poradňu. Jeho stav sa postupne zlepšuje. Vypracováva rôzne cvičenia na reedukáciu dysgrafie. Používa kompenzačné pomôcky: zošit s dvojitémi línkami, násadku na pero pre lepšie držanie písacej pomôcky. V škole sa zlepšil jeho písomný prejav, menej škrtá, dokáže viesť slovo po línke. K aktuálnemu zlepšeniu jeho výsledkov prispeli cvičenia na podporu grafomotoriky, ktoré mu boli pridelené na základe pravidelnej spolupráce so špeciálnym pedagógom.

Odporúčania špeciálneho pedagóga: Na základe špeciálnopedagogického vyšetrenia odporúčame zohľadňovať prítomnosť špecifickej poruchy učenia a jej prejavy. Prístupovať k nemu individuálne, písomný prejav hodnotiť bez známky, len uviesť počet chýb.

Konkrétne odporúčania: pri písomných prácach - dlhšie písomné prejavy písať u špeciálneho pedagóga, písomné práce zadávať v predtlačenej forme, preferovať ústne skúšanie pred písomným, tolerovať viac času pri oprave písaného textu, skúšať testovou formou (krúžkovanie správnych odpovedí, výber z viacerých variant), tolerovať chyby v opisovaní z tabule či z učebnice, naďalej spolupracovať so špeciálnopedagogickým centrom za účelom zmiernenia dysgrafie, na konci školského roka odporúčame psychologické vyšetrenie.

Záverečné zhodnotenie žiaka

Počas pozorovania žiaka sme mohli vidieť do akej miery ho porucha učenia obmedzuje, no napriek tomu je veľmi snaživý a cieľavedomý. V triednom kolektíve je

oblúbený, pedagóg s ním počas každej hodiny individuálne pracuje, čo sa veľmi pozitívne odráža na jeho reedukovaní dysgrafie. Žiak s nami komunikoval bez problémov, bez nátlaku nám ukázal, ako píše, sám si vybral cvičenia, ktoré mu idú najlepšie.

K dispozícii je vzor písma žiaka na začiatku diagnostikovania dysgrafie a vzor písma po roku terapie v špeciálnopedagogickom centre. (viď príloha A). Ďalej v prílohe C predkladáme cvičenia, s ktorými žiak pracuje. Cvičenia sú zamerané na rozlišovanie pozadí figúr, na jemnú motoriku, na grafomotorický rozvoj. Aplikované cvičenia sa výrazne podieľali na eliminácii špecifickej poruchy. Cvičenia mu boli pridelené na základe pracovania so špeciálnym pedagógom, ktorý určil s akými cvičeniami môže dôjsť k reedukácii poruchy. Počas pozorovania sme mali možnosť utvoriť si obraz o pozorovanom žiakovi i na základe poskytnutých materiálov od špeciálneho pedagóga.

Kazuistika č.2

Žiak: Matej

Vek: 7 rokov

Diagnóza: F 81.1- Dysgrafia a F 81.0- Dyslexia

Rodinná a sociálna anamnéza

Dieťa žije v usporiadanej rodine s matkou a s otcom. Nemá žiadnych súrodencov. Otec pracuje v zahraničí, matka je toho času nezamestnaná, no napriek tomu má dieťa výborné podmienky na rozvoj svojej osobnosti.

Osobná anamnéza

Dieťa je z prvej fyziologickej gravidity. Pôrod bol predčasný v 35. týždni. Dieťa bolo umiestnené v inkubátore. V ôsmom mesiaci mu bol zistený svalový tonus, vývojom bol približne o jeden mesiac oneskorený. Bola mu odporučená rehabilitácia pod vedením fyzioterapeuta. Po dvoch mesiacoch sa jeho stav zlepšil. Materskú školu začal navštevovať ako štvorročný. Býval často chorý, no žiadne vážne ochorenie nie je uvádzané. V predškolskej triede začal značne zaostávať v grafomotorických úkonoch. Navštevuje základnú školu bežného typu, prvý ročník. Už v priebehu prvého polroku prvej triedy mu bola diagnostikovaná špecifická porucha učenia dyslexia v kombinácii s dysgrafiou.

Špeciálnopedagogické vyšetrenie

Špeciálnopedagogické vyšetrenie bolo zrealizované na žiadosť rodičov a triednej učiteľky.

Komunikačné schopnosti: žiak komunikuje primerane svojmu veku. Na otázky odpovedá pohotovo. Problém mu však robia zložené súvetia.

Písomný prejav: najväčšie problémy mu robí prechod z tlačeneho písma na písané. Pri písaní si zamieňa písmenká, píše mimo predpísanú linajku. Nedokáže si

uvedomiť pravidlo, že sú veľké aj malé písmená. Najvýraznejšie ťažkosti má v písmenkách, ktoré sú si tvarovo podobné.

Čítanie: Ukazuje si na riadok ukazovákou pravej ruky. Vyskytuje sa opakovanie prvej slabiky, zámena tvarovo podobných písmen (a/o, b/d, e/o). Vynechávanie hlások, domýšľanie si slov. Tempo čítania pomalšie, značná nervozita pri čítaní.

Reprodukcia textu: stručná, základné fakty zvládnuté, pomocou otázok vie zachytiť bod.

Sluchová percepcia: značne oslabená, cvičenia nezvládol ani opakované, cvičenia boli zamerané na viacslabičné slová a slová so spoluhláskovou skupinou. Pri diktovaní písmen nezachytil všetky (z desiatich len šesť).

Zraková percepcia: zadávané úlohy na rozoznanie písmen abecedy zvládol len s pomocou. Cvičenia zamerané na hľadanie predmetov v pozadí nezvládol, len s pomocou.

Súčasný stav: žiak po pol roku návštevy špeciálnopedagogického centra vykazuje mierne zlepšenie, čo sa týka zlepšenia funkčnosti grafomotorických nácvikov. Čítanie je na lepšej úrovni než pred začiatkom terapie, no stále je neistý pri čítaní zložených slov.

Odporúčania špeciálneho pedagóga: špeciálny pedagóg navrhuje naďalej spolupracovať so špeciálnopedagogickým centrom. Vypracovať žiakovi individuálny učebný plán po dobu reedukácie porúch. Preferovať ústne skúšanie pred písomným. Čítanie realizovať bez časového obmedzenia.

Konkrétne odporúčania: písomné práce na známkovanie obmedziť na minimum, pred každým písomným prejavom žiaka dopodrobna oboznámiť, čo ho v písomnej práci čaká, ako má presne postupovať. V diktátoch zohľadňovať chýbajúce mäkkene, bodky dĺžne, gramatické chyby. Zamerať sa na tvar písmen, rozlišovanie

malých a veľkých písmen. Pri čítaní neopravovať, nechať ho čítať samostatne. Naďalej pravidelne navštevovať centrum, postupovať podľa pokynov špeciálneho pedagóga.

Záverčné zhodnotenie žiaka

Pozorovaný žiak má značné problémy v grafomotorrickej oblasti, oslabená je aj zrková a sluchová percepcia. Je apatický, len ťažko sa s ním spolupracuje. Najväčšiu dôveru má voči špeciálnemu pedagógovi. Pod jeho vedením je viac snaživý, cvičenia, ktoré sú mu zadávané vypracuje, no robí mu to problémy. Viackrát mu musí byť zreprodukovaný daný problém. Nedokáže sa dostatočne sústrediť, ak sa mu niečo nepodarí viac nechce pracovať. Ešte úplne nevníma svoje poruchy učenia. Ak mu je udelená pochvala, tak naďalej rád spolupracuje.

V prílohe D predkladáme cvičenia, ktoré značne prispeli k eliminácii dysgrafie žiaka, ďalej prikladáme vzor písma pred začiatkom reedukácie a vzor písma počas trvania reedukácie (viď príloha B), (niekoľko mesiacov od prvej návštevy špeciálnopedagogického centra).

V písomnom prejave počas trvania terapie, môžeme jasne vidieť, ako u žiaka nastalo zlepšenie. K tomuto zlepšeniu prispeli aplikované cvičenia na elimináciu. Žiak ich vypracovával opakovane, pokiaľ nebolo evidentné aspoň čiastočné zlepšenie.

Záverčné zhodnotenie kauzistických spracovaní respondentov

Na základe kauzistických spracovaní sa nám potvrdilo, že aplikované cvičenia v reedukačnom procese sú pre našich respondentov naozaj veľmi prínosné. Žiakom sa zlepšila grafomotorika vďaka cvičeniam, ktoré im boli pridelené špeciálnym pedagógom. Obaja respondenti mali pred reedukáciou výrazné ťažkosti s osvojovaním si písania. Len vďaka individuálnemu prístupu pedagógov, eliminačným cvičeniam sa stav žiakov zlepšil. Odporúčanie pre pozorovaných žiakov sú nasledovné: naďalej k nim individuálne pristupovať, aplikovať cvičenia, ktoré sú nápomocné pri ich reedukácii, písomné prejavy nehodnotiť, časovo ich neobmedzovať, každé skúšanie vopred ohlásiť, uprednostniť ústne skúšanie pred písomným.

4.3 Závěrečné zhodnotenie

Žiaci so špecifickými poruchami učenia sa v mnohých prípadoch uzatvárajú do seba, po tom ako náhle si začnú uvedomovať svoje nevýhody pri osvojovaní si školských zručností. Veľa ľudí vníma tieto osobnosti detí ako žiakov, ktorí sú ľahostajní voči učeniu. Nie je to vždy tak, tieto deti sú často nepochopené ako zo strany rodičov, tak aj zo strany vrstovníkov, často aj učiteľov. K žiakom si musíme nájsť správnu cestu, podchytiť ich záujem a talent, ktorý je potrebné rozvíjať. Musíme im dokázať že sú pochopené a výnimočné. Žiaci v nižších ročníkoch si ešte dostatočne neuvedomujú svoje poruchy učenia, často nedokážu pochopiť, prečo práve oni sú stredom záujmov pedagógov. Každý takýto žiak musí mať individuálny prístup.

Počas nášho prieskumu sme dospeli k záverom, že: individuálny prístup pedagóga je veľmi dôležitý na podieľaní sa pri reedukácii dysgrafie, predkladané cvičenia sú naozaj osvedčené a prínosné pre prax, motivácia žiaka je prvopočiatkom úspešnej reedukácie. Pozorovali sme, že žiaci sa do vyučovacej hodiny aktívne nezapájajú, pri písomnom prejave sú strnulí, nedokážu sa súčasne sústrediť pri diktovaní na diktovaný obsah, slová komolia alebo si ich domýšľajú. Potvrdili sa nám všetky prejavy dysgrafie, ktoré sú dostupné v teoretickej časti našej práce a to nasledovne: písmo je kostrbaté, slová komolia, písací nástroj držia kľčovito.

V predkladanej práci sme sa zaoberali predovšetkým reedukáciou špecifickej poruchy učenia- dysgrafie. Naším cieľom bolo zistiť, či sa aplikované cvičenia výrazne podieľajú na reedukácii. Chceli poukázať na túto poruchu učenia, ktorá sa v bežnej školskej praxi azda najviac u žiakov vyskytuje. Takisto sme chceli ukázať aj písomné vzorky žiakov- dysgrafikov a zároveň sme chceli zdôrazniť význam rôznych aplikačných cvičení pri eliminácii tejto poruchy. V praxi sme mohli pozorovať ako pedagógovia pracujú so žiakmi – dysgrafikmi, chceli sme upozorniť na náročnosť práce s týmito žiakmi, aj na to aké cvičenia sú pre pozorovaných žiakov tými najvhodnejšími. Ďalej sme mohli pozorovaním zistiť, v čom majú žiaci najväčšie problémy, najmä čo sa týka grafického prejavu.

Žiakom robí najväčšie problémy písanie diktátov počas hodiny, často nemajú dostatok času na písanie, nedokážu zachytiť diktovaný text, robia množstvo chýb (najmä si zamieňajú písmená alebo ich vynechávajú).

Obaja žiaci navštevujú pravidelne špeciálnopedagogické centrum, kde k nim špeciálny pedagóg pristupuje individuálne a snaží sa eliminovať dané poruchy. Diktáty písané v centre sú výrazne lepšie, než napríklad diktáty písané počas hodiny, kde žiak pracuje rovnakým tempom ako ostatní žiaci v triede. Obom žiakom špeciálny pedagóg vybral cvičenia, na ktorých bolo badateľné zlepšenie grafomotoriky. Pri každom miernom zlepšení sú žiakom vybrané nové náročnejšie cvičenia, ktoré pomáhajú v reedukácii.

Postupy pri reedukácii dysgrafie sa zhodujú so všetkou citovanou literatúrou v našej práci. Boli dodržané všetky zásady, ktoré sú spomínané v teoretickej časti našej práce. Reedukácia pod odborným vedením špeciálneho pedagóga má veľký prínos pre žiakov s dysgrafiou.

Počas celého pozorovania sme mali možnosť oboznámiť sa bližšie so skúmanou problematikou aj v praxi. Mohli sme porovnať získanú teóriu s praxou, ktorá sa vo veľkej miere naozaj zhoduje. V podkapitole 3.1 sú spomínané zásady pri reedukácii dysgrafie podľa Zelinkovej (2009), podľa týchto zásad naozaj pedagógovia postupujú.

Pozorovanie bolo pre našu prácu veľkým prínosom, nakoľko sme mohli zhodnotiť skúmanú problematiku, bližšie sme sa oboznámili s reedukačnými postupmi. Na základe vypracovaných kazuistík sa nám podarilo aplikovať žiakom cvičenia, ktoré sú považované za najprínosnejšie pri eliminácii dysgrafie. Je viac než pravdepodobné, že pri kvalitnej spolupráci s rodičmi, učiteľmi a špeciálnym pedagógom, môžeme žiakom poskytnúť vhodnú reedukáciu, lepšie výsledky v škole a radosť zo svojej školskej práce.

4.4 Odporúčania pre prax

Oboznámenie rodiča aj učiteľa s diagnostikovanou poruchou učenia

Každý rodič by mal pri akomkoľvek náznaku oneskorenia vývinu dieťaťa vyhľadať odbornú pomoc a snažiť sa deťom pomôcť. Na základe vyšetrenia a určenia diagnózy by mal rodič vedieť o celom priebehu vyšetrenia a o diagnóze, ktorá bola určená. Rodič musí vedieť, čo daná problematika obsahuje, čo je považované za jej

príčiny a prejavy. Taktiež pedagóg musí byť dopodrobna oboznámený so stavom žiaka, aby vedel, ako má v práci s ním postupovať.

Pristupovať ku žiakovi individuálne

Žiak so špecifickou poruchou učenia musí mať individuálny prístup pedagóga, pretože v rámci poruchy nedokáže pracovať dostatočne rýchlo ako ostatní žiaci, preto by mal brať pedagóg na to zreteľ a vytvoriť si k žiakovi osobitný prístup, pretože učiteľ sa veľkou mierou podieľa na vzdelávaní žiaka. Žiak musí vedieť, že sa môže na učiteľa kedykoľvek obrátiť.

Žiaka nesmieme preceňovať ani podceňovať

Pri práci so žiakom, u ktorého je diagnostikovaná porucha učenia musí byť práca vopred pripravená a zreteľne vysvetlená. Zadávať mu len také úlohy, ktoré zvládne s prehľadom, nie mu aplikovať úlohy, ktoré sú na vyššej úrovni než jeho momentálny reedukačný proces. Nesmieme ho však ani podceňovať, hovoriť mu alebo mu dávať najavo, že on je iný, že nikdy nezvládne to, čo jeho ostatní spolužiaci.

Pracovať na takej úrovni, ktorú žiak s prehľadom zvláda

Pracovať so žiakom, ktorý ma poruchu učenia je naozaj veľmi náročné, preto by mala byť príprava úloh svedomito dopredu pripravená. Učiteľ musí vedieť v akej fáze sa žiak práve nachádza, čo mu ide najlepšie a v čom má nedostatky. Následne mu potom určiť cvičenia a úlohy, ktoré ho budú motivovať do ďalšej práce.

Viesť ho k samostatnosti zo strany rodiča aj učiteľa

Žiak sa nemá cítiť, že je nejako obmedzovaný a že stále potrebuje mať niekoho pri sebe. Musíme ho viesť k tomu, aby si aj sám dokázal vypracovať domáce úlohy. V škole mu nenapomáhať pri každej úlohe, ale snažiť sa, aby to dokázal sám bez pomoci. Toto všetko je samozrejme možné len vtedy, ak má žiak podporu u rodičov aj u učiteľa.

Preferovať ústne skúšanie pred písomným

Pokiaľ má žiak vážne nedostatky v písomnom prejave a je to pre neho frustrujúce, mali by sme mu umožniť pri dôležitých preverovaniach vedomostí skúšať ho ústne, kde nebude musieť súperiť s dysgrafiou, na základe ktorej budú jeho výsledky skreslené, ba často až slabé. V tejto oblasti je dôležitá motivácia, ktorá vedie žiaka k tomu, že mu je umožnené skúšanie z oblasti, v ktorej nemá nedostatky čiže ústna forma. Žiakovi by mal byť umožnený výber akou formou chce byť skúšaný. Či chce byť skúšaný ústne alebo písomne. Sám vie, čo je preňho jednoduchšie na čo si trúfa.

Písomný prejav nehodnotiť, len poukázať na chyby

Vo fáze reedukačného procesu by sme nemali žiaka hodnotiť známami, iba písomným oznámením, počtom chýb, ktoré v práci má. Predídeme tomu, že žiak stratí motiváciu k učeniu, v tom pohľade, že dostáva vzhľadom na svoju poruchu len zväčša zlé známky.

Pred každým skúšaním dopredu žiaka oboznámiť, čo ho pri skúšaní čaká

Pokiaľ chceme, aby žiak dosahoval dobré výsledky, mal by byť aj náš prístup k nemu založený na princípe pochopenia a pomoci. Pred každou skúškou by mal byť oboznámený, čo ho bude čakať. Pravidelne s ním precvičovať látku, z ktorej bude skúšaný. Napríklad pri diktáte písať dopredu skúšobný diktát bez časového obmedzenia.

Úlohy formulovať stručne a presne, tak aby žiak tomu pochopil

Pri písomnej forme skúšania odporúčame skôr formu testov, alebo dopĺňaním slov, kde má žiak na výber z viacerých možností. Uistiť sa, že danému zadaniu porozumel a presne vie, ako pri vypracovaní postupovať.

Úlohy obmedzené na časový limit vynechať

Nemali by sme žiaka zbytočne stresovať úlohami, ktorých prioritou je čas. Žiaka to vystresuje a nedokáže sa sústrediť a pozorne pracovať. Nám to prácu nepridá a žiak bude vo väčšej pohode.

Nepret'azovat' dlhým písaním, nechat' ho oddýchnuť, pokiaľ je unavený

Pri voľnom písomnom prejave žiaka nenechať ho dlho písať, aby sa vyčerpal. Dávať mu pravidelné prestávky na oddych.

Pravidelne pracovať s cvičeniami na reedukáciu

Opakovanie už zvládnutých cvičení by sa malo opakovať podľa rozsahu poruchy. Je potrebné so žiakom pravidelne vypracovávať cvičenia, ktoré sa podieľajú na reedukácii špecifickej poruchy. Každé cvičenie musí byť vopred naplánované, malo by mať svoju logickú postupnosť a pravidelnosť.

Dlhšie písomné prejavy písať u špeciálneho pedagóga, kde má žiak viac času, nie je stresovaný

Pokiaľ je to možné odporúčame, aby dlhšie písomné prejavy žiak mohol písať u špeciálneho pedagóga, ktorý sa mu naplno venuje. V poradni má žiak viac času, nie je ničím rušený a nie je obmedzovaný časom.

Rešpektovať pomalé tempo pri osvojovaní si novej učebnej látky

Je zrejmé, že žiak so špecifickou poruchou učenia má spomalené tempo, preto je potreba brať do úvahy aj skutočnosť, že si pomalšie bude osvojovať nové učivo. Nevyvíjať na neho tlak, aby nedošlo k demotivácii.

Umožniť používanie kompenzačných pomôcok

Ak je to možné, dovoliť žiakovi používať kompenzačné pomôcky ako napríklad: násadky na perá, pero s protišmykovým povrchom, trojhranné pastelky.

Pri hodnotení vyzdvihnúť pozitíva, ktoré žiak dosiahol

Nepoukazovať len na chyby, ktorých sa žiak dopustil, ale povzbudiť ho v tom, v čom bol úspešný. Žiaka to motivuje, naďalej bude rád pracovať.

Písanie diktátov vopred so žiakom precvičiť

Pri písaní diktátov v škole by mal učiteľ napísať so žiakom diktát deň vopred, aby bol žiak dostatočne pripravený a vedel, čo ho čaká. Diktovaný text si môže aspoň trochu osvojiť a zapamätať.

Aplikácia dostupných reedukačných cvičení

Len správnymi cvičeniami dôjde k reedukácii porúch. Cvičenia by mali byť odborne vybrané na základe stavu redukovaného žiaka.

ZÁVER

Písanie, čítanie, počítanie či len bežné cvičenie nám pripadá ako úplne prirodzený prejav. No nie každý z nás má to šťastie sa toto všetko naučiť sám a bez odbornej pomoci. Preto sa veľakrát stáva, že deti so špecifickou poruchou učenia privádzame do pozície slabých, nesnaživých žiakov, ba až lajdákov. Písanie patrí do škály hlavných dorozumievacích prostriedkov.

V našej práci sme sa snažili oboznámiť s najrozšírenejšími špecifickými poruchami učenia. Snažili sme sa podať ucelený obraz špecifických porúch učenia. Cieľom nášho šetrenia bolo zameranie sa na reedukáciu špecifickej poruchy učenia na dysgrafiú. Predložili sme cvičenia, ktoré považujeme za prínosné v oblasti reedukácie spomínanej poruchy. Skúmali sme či, je aplikácia reedukačných cvičení pre žiakov prínosná. Môžeme potvrdiť, že efektívnosť aplikovaných reedukačných cvičení značnou mierou prispelo k eliminácii rozoberanej poruchy.

Život žiaka s dysgrafiou prináša rôzne prekážky. Žiak sa nemôže v dostatočnej miere prejavíť, tak ako by sa od neho očakávalo. Napriek tomu bývajú tieto deti veľmi snaživé a ochotné pracovať. Špeciálna pedagogika im venuje veľkú pozornosť a snaží sa im v každom smere pomôcť.

Pri správnej reedukácii dysgrafie dávame v našej práci do popredia individuálny prístup ku žiakovi. Tento prístup je veľmi dôležitý pri rozvoji samotného písania a osvojovania si ostatných zručností. Iba s individuálnym prístupom začneme správny reedukačný proces, pretože každé dieťa je individuálna osobnosť a každé je niečím výnimočné.

Je pre nás veľmi dôležité uvedomiť si etiológiu prejavov a príčiny špecifických porúch učenia. Takisto je dôležité dodržiavať všetky zásady diagnostiky a reedukácie. Prostredníctvom našej práce sme poukázali na niektoré poruchy učenia, ktoré sa vyskytujú v bežnej škole. Naš dôraz bol kladený na dysgrafiú, kde sme sa snažili objasniť reedukačný postup pri tejto poruche.

Správnou cestou pri eliminácii porúch učenia je spolupráca rodiča, špeciálneho pedagóga a triedneho pedagóga. Len kooperáciou všetkých zainteresovaných môžeme

docieľiť, že naše dieťa sa bude vedieť samo podpísať alebo nám poslať pozdrav z tábora.

Spracovanie vybranej tematiky v našej práci bolo pre nás veľkým prínosom. Oboznámili sme sa v nej s dostupnými cvičeniami a metódami, ktoré sú jedným z hlavných pomocníkov pri reedukácii dysgrafie. Potvrdilo sa nám na základe pozorovaní a kauzistických spracovaní, že teória prejavov dysgrafie, postupy a zásady pri reedukácii sa vo veľkej miere zhoduje s praxou. Pri práci s deťmi, ktoré majú diagnostikovanú poruchu učenia je potrebné poznať teóriu všetkých prejavov a príčin, ako aj postupy a zásady pri reedukácii, no najväčším učiteľom aj pre odborníkov je skutočne len prax.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BALÁŽ, Jozef.- et al. *Komunikačné problémy detí s vícerymi chybami*. 1. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980. 67-419-80.

BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Kapitoly ze specifických poruch učení II*. Brno : Masarykova Univerzita, 2005. ISBN 80-210-3822-5.

BEDNARČÍKOVÁ, Lýdia.- USTOHLAVÁ, Teťána.- SUCHOŽOVÁ, Eva. *Reedukácia specifických porúch učenia pomocou rozvíjania grafomotoriky*. Bratislava : Metodicko- pedagogické centrum, 2010. ISBN 978-80-8052-355-8.

GAJDOŠÍKOVÁ, Eva. *Školský psycholog- speciálne otázky zo školskej psychologie*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1997. ISBN 80-223-1153-7.

HUČÍK, Ján.- HUČÍKOVÁ, Alena. *Kazuistika v špeciálnej pedagogike*. 1. vyd. Ružomberok : Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2008. ISBN 978-80-8084-365-6.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra.- ŽÁČKOVÁ, Hana. *Metody reedukace specifických poruch učení-Dysgrafie*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství D+H, 2009. ISBN 978-80-903869-9-0.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra.- ŽÁČKOVÁ, Hana. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. 1. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-474-8.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra.- ŽÁČKOVÁ, Hana.- ZORKLEROVÁ, Renáta. *Metódy reedukácie specifických porúch učenia- Dysgrafia*. 1. vyd. Praha : Nakladateľstvo D+H, 2007. ISBN 978-80-903579-6-9.

KUCHARSKÁ, Anna.- et al. *Specifické poruchy učení a chování*. Sborník 1999. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-294-7.

LIPNICKÁ, Milena. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní- Preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. 1. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7367-244-7.

POKORNÁ, Věra. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení- Rozvoj vnímání a poznávání*. 5. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7367-931-6.

POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2001. ISBN 80-7178-570-9.

SELLIKOWITZ, Mark. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. 1. vyd. Praha : Garda, 2000. ISBN 80-7169-773-7.

SINDELAROVÁ, Brigitte. *Předcházíme poruchám učení- Soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. 1. vyd. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-85282-70-4.

ŠVEC, Štefan.- et al. *Metodológia vied o výchove- Kvantitatívno- scientické a kvalitatívno- humanitné prístupy*. Bratislava : Iris, 1998. ISBN 80-88778-73-5.

VAŠEK, Štefan. *Špeciálnopedagogická diagnostika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola Jana Amose Komenského s.r.o., 2006. ISBN 80-86723-21-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

VÍTKOVÁ, Marie.- et al. *Integrativní školní (speciální) pedagogika*. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-86633-22-5.

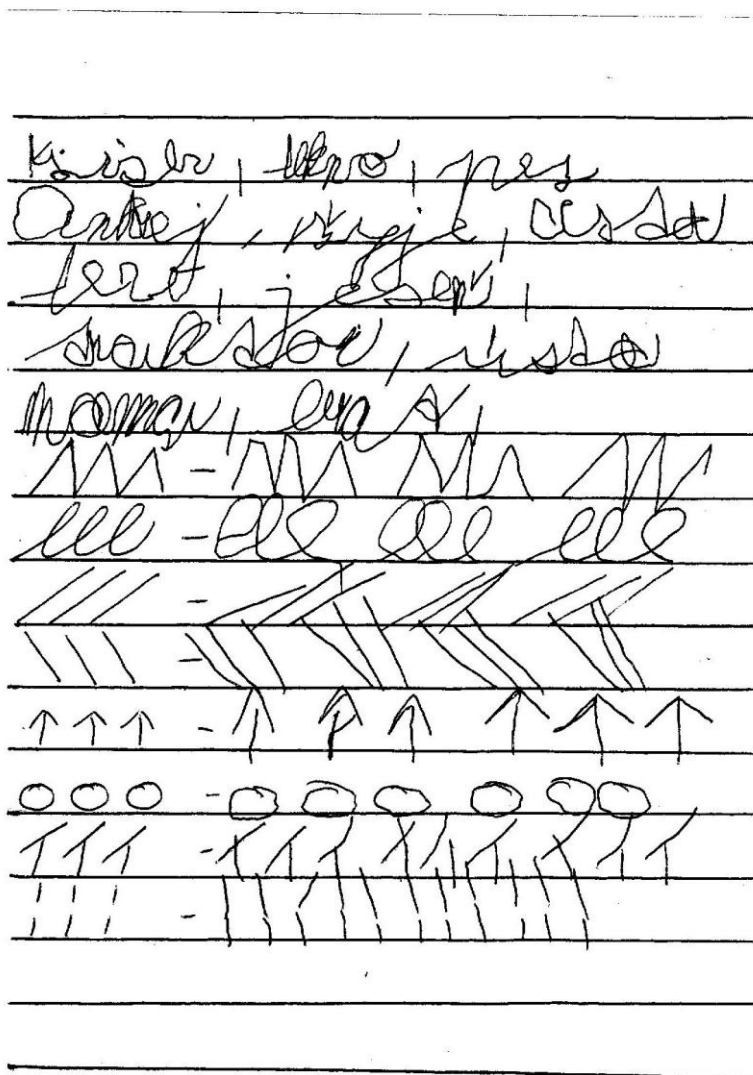
ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD, Specifické vývojové poruchy čtení, psaní a dalších školních dovedností*. 11. vyd. Praha : Portál, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7367-514-1

ZOZNAM PRÍLOH

PRÍLOHA A - VZORY PÍSMO ŽIAKA Z KAZUISTIKY Č. 1.....	I, II
PRÍLOHA B - VOZORY PÍSMO ŽIAKA Z KAZUISTIKY Č. 2.....	III, IV
PRÍLOHA C - REEDUKAČNÉ CVIČENIA APLIKOVANÉ ŽIAKOVI Z KAZUISTICKÉHO SPRACOVANIA Č. 1	V, VI, VII
PRÍLOHA D - REEDUKAČNÉ CVIČENIA APLIKOVANÉ ŽIAKOVI Z KAZUISTICKÉHO SPRACOVANIA Č. 2.....	VIII, IX, X
PRÍLOHA E - POZOROVACÍ HÁROK ŽIAKA Z KAZUISTICKÉHO SPRACOVANIA Č. 1.....	XI
PRÍLOHA F - POZOROVACÍ HÁROK ŽIAKA Z KAZUISTICKÉHO SPRACOVANIA Č. 2.....	XII

Príloha A- Vzory písma žiaka z kazuistiky č.1

Vzor písma žiaka s dysgrafiou pred začiatkom reedukácie
(žiak Andrej, druhý ročník ZŠ)

Vzor písma žiaka s dysgrafiou počas reedukácie
(žiak Andrej, druhý ročník)

šálka xálka šálka

šmier šmier šmier

maš' maš' maš'

včela včela včela

lečno lečno lečno

os os os os

ba ba ba ba

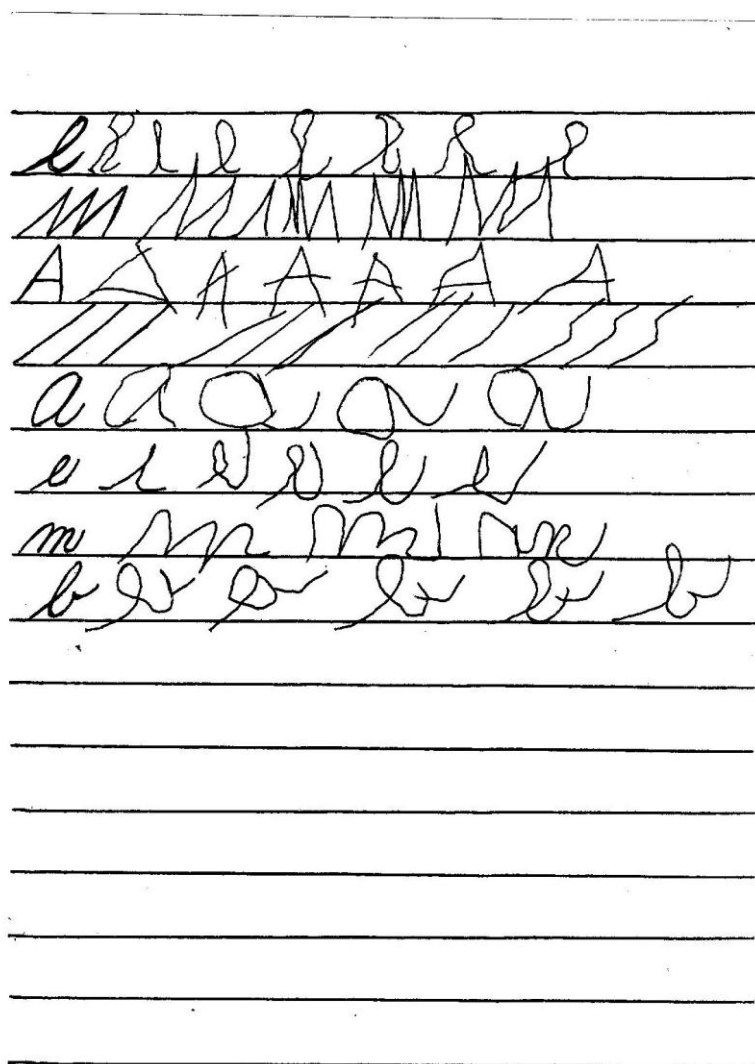
yi yi yi yi

lll - ll ll llk

ww - ww ww

Príloha B- Vzory písma žiaka z kazuistiky č. 2

Vzor písma žiaka pred začiatkom reedukácie
(žiak Matej, prvý ročník)

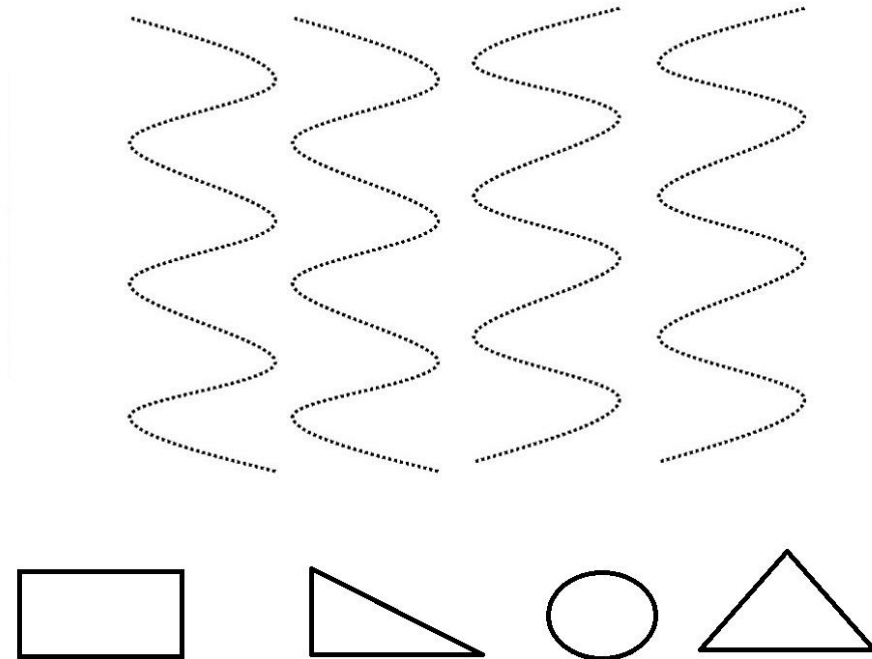
Vzor písma žiaka s dysgrafiou počas reedukácie
(žiak Matej, prvý ročník)

a a a a a a a a
B B B B B B B B
l l l l l l l l
y y y y y y y y
o o o o o o o o
u u u u u u u u
c c c c c c c c
e e e e e e e e
vlak vlak vlak
mak mak mak
auto auto auto

Príloha C – Reedukačné cvičenia ku kazuistike č.1

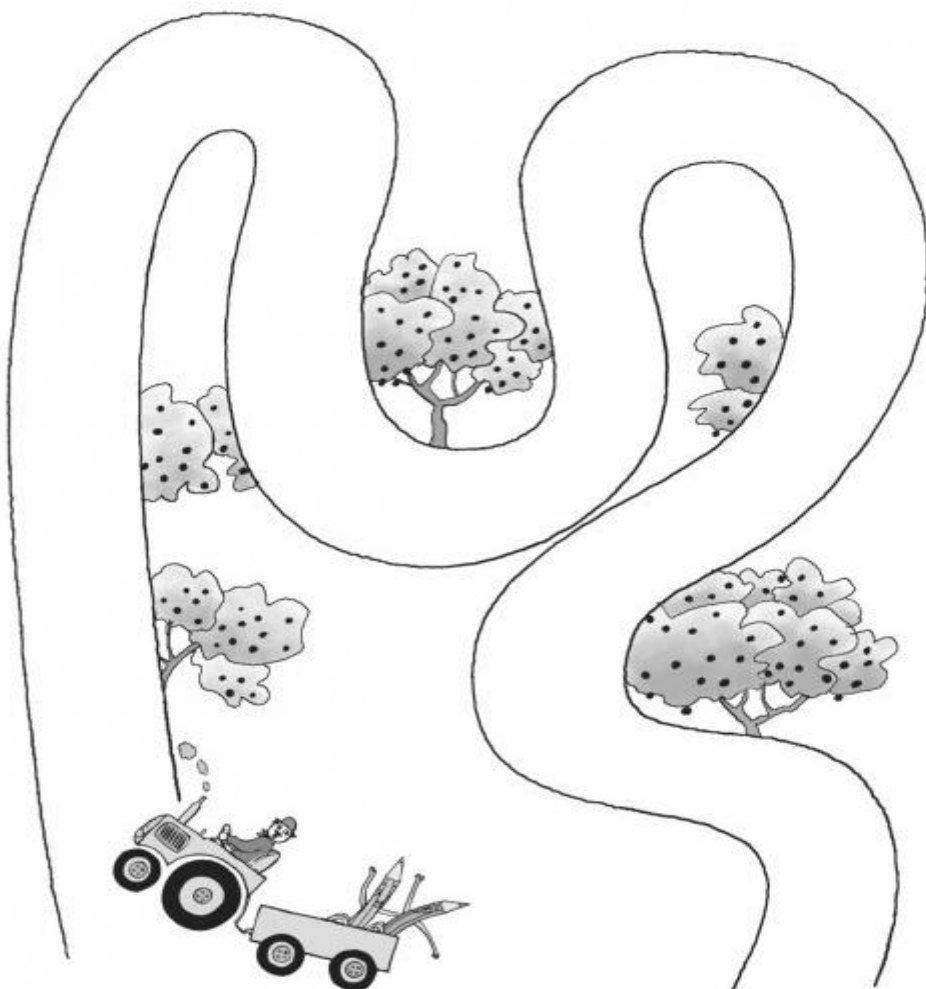
Cvičenie zamerané na jemnú motoriku

(Obťahovanie vlnoviek a geometrických tvarov.)

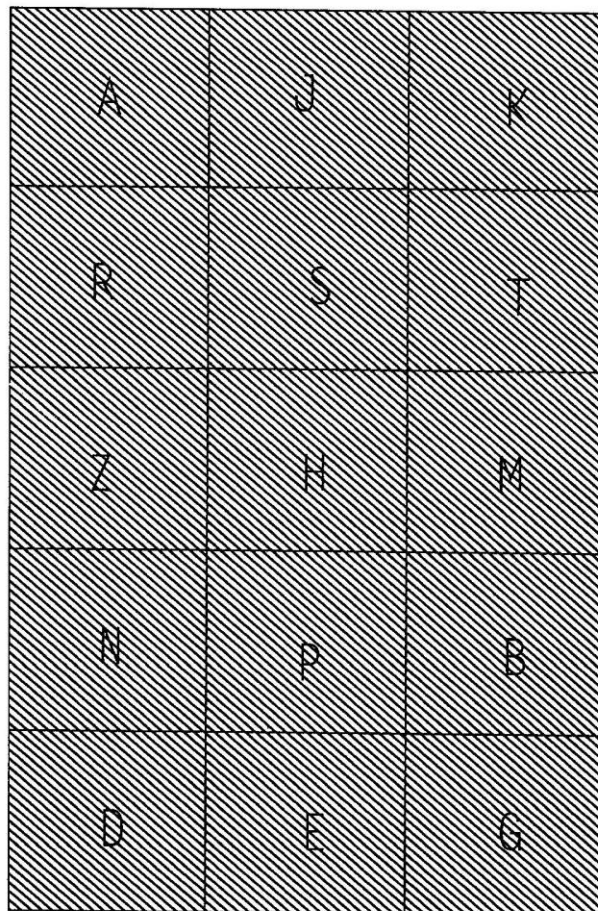
Cvičenie zamerané na jemnú motoriku

(Pomôž autu ísť po ceste, tak aby si sa nedotkol/a krajnice cesty.)

Cvičenie zamerané na rozlišovanie pozadí figúr

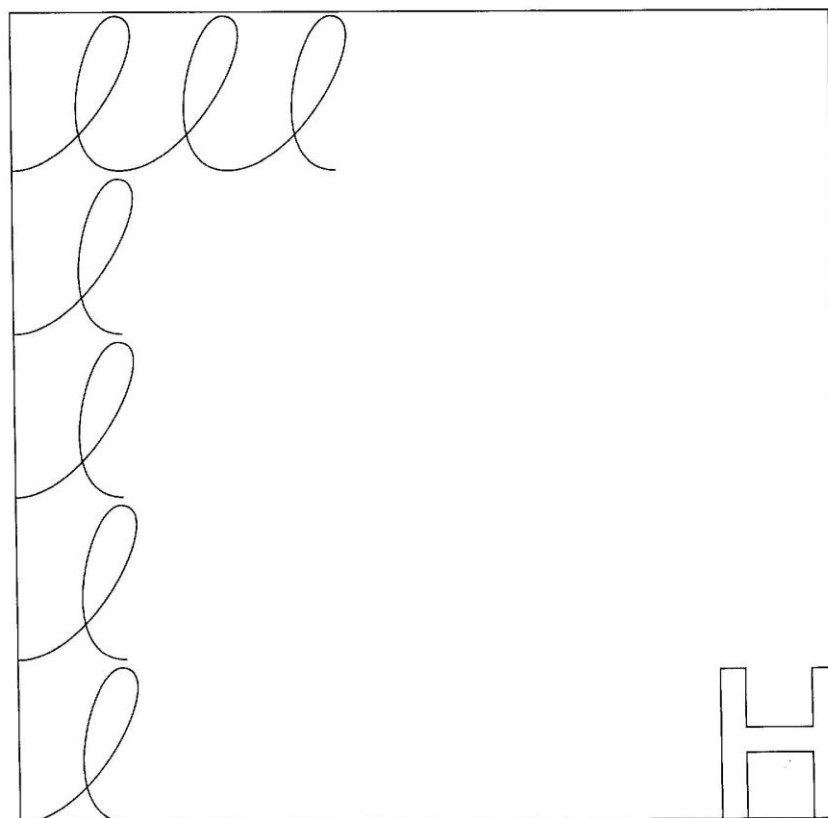
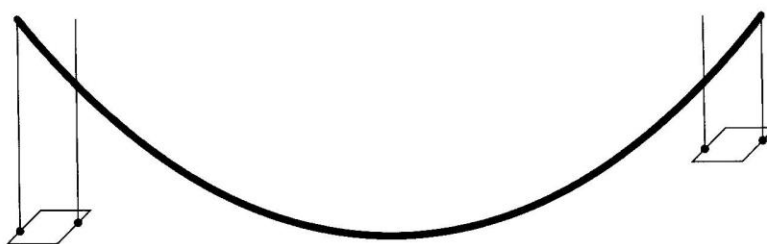
(Pomenuj písmená, ktoré vidíš vo štvorcoch.)

Zdroj: Pokorná, 2011, s.57

Cvičenie zamerané na grafomotoriku

(Úlohou je dopísať predpísané slučky.)

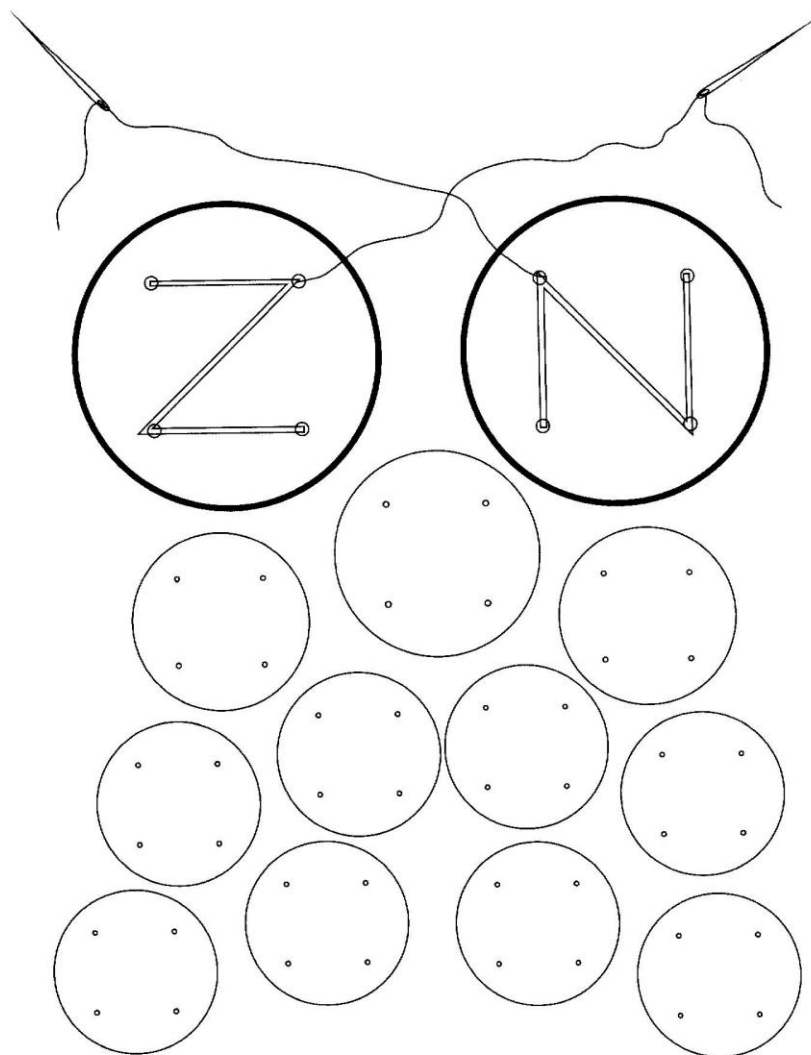

Zdroj: Lipnicá, 2007, s. 53

Príloha D– Reedukačné cvičenia ku kazuistike č.2

Cvičenie zamerané na grafomotoriku

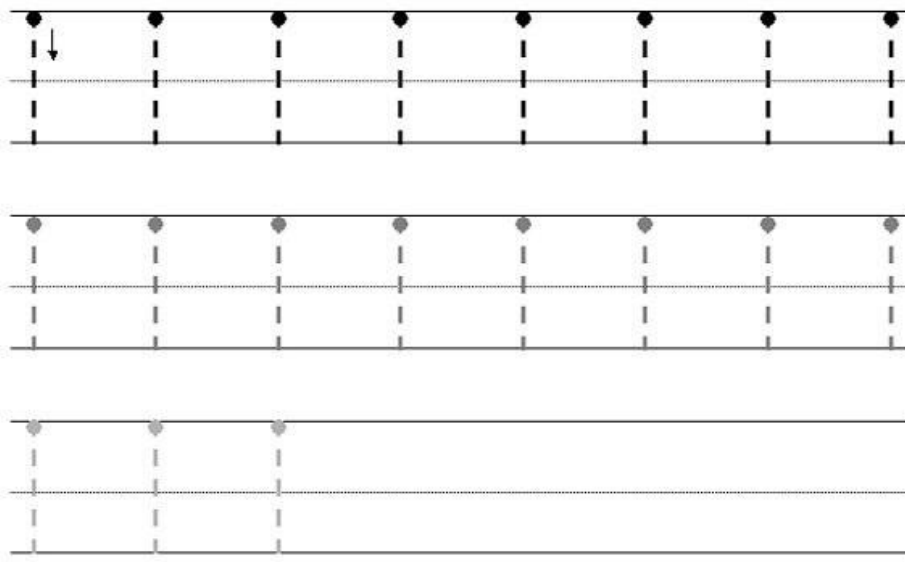
(Úlohou je osvojiť si písmená Z a N, pospájať jedným ťahom body v kruhoch.)

Zdroj: Lipnická, 2007, s. 39

Cvičenie zamerané na jemnú motoriku

(Úlohou je zhora na dol viesť rovnomerne čiaru kolmo na riadok.)

Cvičenie zamerané na priestorovú orientáciu, žiaka sa pýtame, čo vidí na obrázku, musí pomenovať, kde sa nachádza vec, ktorú mu povieme

Príloha E- Pozorovací hárok žiaka z kauzistického spracovania č. 1

Žiak: Andrej, 8 rokov

Dátum: 2.1.2012

- Počas hodiny sa nezapájal do vyučovania
- Úlohy zadané pre celú triedu mal zjednodušené, učiteľ ho časovo neobmedzoval
- Pri aplikácii reedukačných cvičení na začiatku hodiny, bol z našej prítomnosti trochu nervózny, po chvíli sa uvoľnil
- Učiteľ mu každý postup zopakoval, pokiaľ ho nepochopil a nezačal pracovať
- Písanie diktátu mu robilo značné problémy, napriek tomu, že učiteľka diktovala pomaly a viackrát mu diktované zopakovala. Domýšľal si slová, škrтал
- Dali sme mu na výber cvičenie, ktoré je jeho najobľúbenejšie, počas pracovania nám popisoval, čo práve robí, cvičenie zvládol za krátky čas
- V triede je obľúbený, jeho najobľúbenejší predmet je matematika
- Pero drží správne (veľkou mierou k tomu prispeli cvičenia zamerané na hrubú a jemnú motoriku)

Príloha F- Pozorovací hárok žiaka z kauzistického spracovania č. 2

Žiak: Matej, 7 rokov

Dátum: 11.1.2012

- Žiak sa javil počas hodín apaticky, nechcel s nami spolupracovať
- Počas hodiny sa nezapájal do vyučovania
- Cvičenie, ktoré dostal počas každej hodiny vypracoval, bolo na nich vidieť zlepšenie grafického prejavu
- Najväčšie problémy mu robilo prepisovanie slov z tlačeného textu do písaného písma
- Pri sedení je vykrútený, nechce sedieť vzpriamene
- Pero drží kľúčovito, používa násadku na pero, pre lepšie uchopenie, používa zošity s veľkými linajkami
- Samostatne nepracuje, len s pomocou učiteľa
- V cvičeniach zameraných na priestorovú orientáciu je dobrý, vie pomenovať veci na obrázku, vie rozoznať pojmy- hore, dole, vedľa, za
- Pri písaní je zriedka nekludný
- Opis predpísaných slov zvládal, ale nezvládol slová, ktoré mu boli diktované, vynechával hlásky

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Kristína Minárechová

Odbor: SPPG - vychovávateľstvo

Forma štúdia: kombinovaná

Názov práce: Špecifické poruchy učenia a ich reedukácia

Rok: 2011/2012

Počet strán textu bez príloh: 43

Celkový počet strán príloh: 13

Počet titulov literatúry: 19

Vedúci práce: PhDr. Eva Živčicová PhD.